

• Ал-Ваъй журнали мудири билан сұхбат

• Туркиядаги муваффакиятсиз инқилоб: Туркия сиёсати тарихидаги илгари учрамаган холат

• Олам иқтисоди... жар ёқасида!! (1)
• Мусулмонларнинг Ғарбга хижрат қилиши муаммоси: Унинг сабаблари, хатарлари ва оқибатлари (2)

الوعي
O'zi

Уларнинг макрларини Пайғамбарлик минҳожи асосидаги Халифаликкина даф қиласади ва бу Аллоҳнинг изни ила албатта бўладиган ишdir

﴿وَلَا تَحِقُّ الْمُكْرُّ آلَّا بِأَهْلِهِ﴾

«Ёмон макр-хийла эса фақат ўз эгаларини ўраб ҳалок қилур»

Ўттизинчى йил чиқиши, зул-хижжа 1437х – сентябр 2016м

Қамарий ойнинг биринчи куни Ливан унверситети мусулмон ёшлари томонидан
Ливан ОА вазирлиги 1989/11/15да берган 166 сонли рухсат асосида чиқарилади

الوعي

Кенг қамровли-фикрий-сақоғий журнал
www.al-waie.org

АЗИЗ ЁЗУВЧИЛАРГА

- «Ал-Ваъй»да чиқадиган мавзуларни олдиндан изн олмасдан туриб қайта нашр килиш жоиздир. Факат «ал-Ваъй» журнали манба сифатида кўрсатиб ўтиши лозим.
- «Ал-Ваъй» факат илгари нашр килинмаган мавзуларнинга кабул килиди. Агар илгари нашр килинган мавзу бўлса, уни ёзиб юборувчи олинган манбани кўрсатиб ўтиши шарт.
- «Ал-Ваъй» юборилган мавзуларни тузатиш хукукини ўзида саклаб колади ва нашрга кабул килинмаган мавзуларни эталарига кайтариб юбориш мажбуриятини олмайди.
- Маколада келтирилган Куръон оялларининг ҳаммасини ракамини кўрсатишингизни, оят ва ҳадисларни белгилаб қўйишингизни ҳамда Пайғамбар ҳадисларни ровийларини кўрсатишингизни сўраймиз.

НУСХА БАХОСИ

Ливан	1000 Ливан лираси
Германия	1 евро
АКШ	2,5 АКШ долларни
Канада	2,5 Канада долларни
Австралия	2,5 Австралия долларни
Британия	1 фунт стерлинг
Швеция	15 Швеция кронаси
Дания	15 Дания кронаси
Бельгия	1 евро
Швейцария	2 Швейцария франки
Австрия	1 евро
Покистон	1 АКШ долларни
Туркия	1 АКШ долларни
Яман	40 риёл

ХАБАР ЙЎЛЛАШ УЧУН

info@al-waie.org

Qышбу сонга:

- **Ал-Ваъй** сўзи: Туркия Эрдогани: ортида Америка макри турган сохта кўриниш, Уларнинг макрларини Пайғамбарлик минҳожи асосидаги Халифаликкина даф қиласди ва бу Аллоҳнинг изни ила албатта бўладиган ишдир 3
- Ал-Ваъй журнали мудири билан сұхбат... 9
- Туркиядаги муваффакиятсиз инқилоб: Туркия сиёсати тарихидаги илгари учрамаган ҳолат..... 24
- Оlam иқтисоди... жар ёқасида!! (1)..... 32
- Мусулмонларнинг Farbga ҳижрат қилиши муаммоси: Унинг сабаблари, хатарлари ва оқибатлари(2) 43
- Исломий банк иши – танқидий қарааш: Малайзия модели (2)..... 52
- **Оlam мусулмонлари ҳабарлари** 59
- **Куръони Карим сұхбатида** 64
- **Жаннат боғлари:** «Киши ақлининг расолигини билмай туриб унинг Исломига қойил қолманг» 68
- **Сўнгги сўз:** Экономист: Сисий қўлида Миср вайрон бўлади 71
- Давлат хавфсизлиги ва террорга қарши кураш муассасаларини саклаб қолиш учун Сурияни идора килувчи ўтиш даври бошқаруви ҳайъати Асад ҳамда харбий кенгаш қарамогида бўлади 72

МАВЗУ ЙЎЛЛАШ УЧУН

subjects@al-waie.org

ТУРКИЯ ЭРДОГАНИ: ОРТИДА АМЕРИКА МАКРИ ТУРГАН СОХТА КҮРИНИШ

УЛАРНИНГ МАКРЛАРИНИ ПАЙГАМБАРЛИК МИНҲОЖИ
АСОСИДАГИ ХАЛИФАЛИККИНА ДАФ ҚИЛАДИ ВА БУ
АЛЛОҲНИНГ ИЗНИ ИЛА АЛБАТТА БЎЛАДИГАН ИШДИР

﴿وَلَا تَحْجِقُ الْمَكْرُ أَلَّا يَأْهُلَهُ﴾

**«Ёмон макр-ҳийла эса фақат ўз эгаларини ўраб ҳалок
қилур»**

2016 йил 6 августда Туркия президенти Эрдоган Сурия масаласи бўйича регионал анжуман ўтказишни талаб қилди. Ундан олдин 5 августда ташки ишлари вазири Мавлуд Човушўғли Сурия келажаги хусусида сўзлашувларни қайта бошлаш кераклигини таъкидлаб, Женева тинчлик сўзлашувларининг тўртинчи раундини ўтказишга чақирган эди. 11 августда Россиянинг «ТАСС» ахборот агентлиги Туркиянинг Россиядаги элчиси Умид Ёрдимнинг Туркия хукумати шунга аминки, бугунги Сурия раҳбарияти Сурия бўхронини ҳал этишга қаратилган сўзлашувларда қатнашиши мумкин, деган баёнотини тарқатди. Аммо Туркия бош вазири Бин Али Йилдиримнинг баёноти эса, ҳамма баёнотлардан ўтиб тушди. 20 августда Истанбулда журналистларга берган интервьюсида у «Истаймизми-истамаймизми, Асад бугун Сурияда кечаетган низодаги фаоллардан биридир ва ўтиш даври босқичида у билан музокара қилиш мумкин», деди. 24 августда бундай баёнот берди: «Сурияда АҚШ қўллови остида олиб борилаётган бизнинг ҳарбий аралашувимиз «Халқ Мудофааси отрядлари» жангарилари Фурот дарёсининг шарқига қайтгунларига қадар давом этади». У Туркия «Хабер» канали орқали тўғридан-тўғри узатилган ушбу интервьюсида - Башар Асад режими Суриядаги бир неча доиралар ўртасида кетаётган курашнинг бирор сиёсий ечимини топишда эътиборсизлик қилиши мумкин эмас - деди.

Ушбу баёнотлар айрим кишилар учун кутилмаган тасодиф бўлиши мумкин. Улар Туркиянинг Сурия режимига нисбатан

позицияси билан Суриядаги курашга нисбатан қарашлари қандай қилиб бир юз саксон градусга ўзгариб қолганидан ҳамда турк сиёсий масъулларининг позициялари ва баёнотлари Эрон ва Россия каби қонхўр режим иттифоқчилариникидан фарқ қилмай қолганидан хайрон бўладилар. Бироқ Эрдоган сиёсатини доимий кузатиб келган кишилар учун бу ҳол тасодиф бўлмайди. Чунки Эрдоган ўз сиёсий ҳаётида американапарастлик сиёсатидан бир лаҳза ҳам воз кечмади, бу давлат чизиб берган йўлдан қилча оғишмади. Биз мусулмонларни бу шахсдан кўп огоҳлантириудига қулоқ солмадилар. Чунки улар сохта кўринишларга ва туйғуларга берилдилар, асл ҳақиқатни тушунишдан, шаръий ахкомларга риоя қилишдан йироқлашдилар. Улар Эрдоганга динимизни ҳимоя қилиб бизга ёрдам беради, дея ишондилар. Аслида эса, Американинг унга чизиб берган роли қочқинларни қарши олишдан ҳамда ўзини уларга ғамхўр қилиб кўрсатиб, уларнинг қўллаб-кувватловига эришишдан иборат эди. Шунингдек, Сурия армиясидан ажралиб чиқкан зобитларга бошпана бериб, уларни чодирларга жойлашни, сонларини санаб, бурчларини сотиб олишни, кейинчалик эса АҚШ ечимининг вакти келганда уларни янги Сурия армиясига кўшишни кўзлади. Жангчи гурухлардан айримларини имкон қилганча қўллаб-кувватлади ва бу билан ҳам кейинчалик Америка манфаати учун бирор қарорга келишни мақсад қилди... Эрдоганинг мана шу позицияларидан бирортаси ҳам ўзгаргани йўқ, балки ўзгарган нарса битта бўлди, холос, яъни бу шахс илгари ўз мақсадларини ичida яшириб келган бўлса, ҳозирда уларни яширмаяпти, ошкор қиляпти. Бошқача ибора билан айтганда, бугун Эрдоганинг американапарастлиги ошкоралик тусини олди, у тап тортмай малайлик қиладиган бўлиб қолди. Биз унинг исломий ҳолат эвазига турк миллийлиги ҳолатига эътибор қаратётганини, курдлар муаммосини ҳал этишга эътибор бериб, Суриядаги мазлум мусулмонларни қутқаришга эътибор бермаётганига гувоҳи бўляпмиз. У бугун Суриядаги ўзига тобе гурухлар раҳбарларидан фақат Туркия манфаати йўлида ИШИДга ва курдларга қарши курашда фойдаланмоқда.

Аммо, Эрдоган учун ўзининг асл ролини яшириб обрўсини сақлаб қолиш имкони бўла туриб нега у услугни ўзгартирди?!

Бунинг жавоби шуки, бу хўжайинлар истагидир. Яъни Обама ўз бошқаруви даврини мухолафат билан режимни музокара столига ўтқазишга эришиш билан тамомлашни истади. У ўз бошқаруви тугашидан олдин бевосита Россиянинг харбий аралашуви орқали жанговар вазиятни бартараф қилишни режалаштирган эди, омади келмади. Кейин малай ҳукмдорлариға ўзларига топширилган хоинлик вазифаларини тезроқ бажаришни буюрди. Аммо уларга бирор манёвр қилишлариға, айбларини яширишга имкон бермади... натижада уларнинг малайлиги яққол намоён бўлиб қолди. Кейин, таажжубга нима ҳожат, ваҳоланки, Эрдоганинг сиёсий харакатида американастлик шундоқ ҳам ҳаммага кўриниб турган бўлса. Масалан, Афғонистондаги кўпмиллатли кучлар (ИСАФ)да иштирок этиш билан АҚШ истилосига ёрдам берди, «Истроил» билан аввал узган муносабатларини ҳозир қайта тиклади, ваҳоланки, бу хеч бир мусулмон рози бўлмайдиган муносабатдир. Бундан ташқари, у юртни Ислом билан бошқармаяпти, аксинча, кофир илмонийлик билан бошқаряпти ва буни очиқ билдирияпти. Ҳатто Суриядаги қўзғолонга ҳам ўзига чизиб берилган линия бўйича харакат қилмоқда. Хуллас, Эрдоган бошқа исломий юртлар ҳукмдорларидан фарқ қилмайди.

Шунингдек, 2015 йил 9 декабрда Саудия чақирган Риёз конференцияси бўлиб ўтди. Унда Саудия ва Туркиядан ёрдам олган гурухлар етакчилари йифинга келишга ва Женева конференцияси орқали АҚШ тиқиширган сиёсий ечимни қабул қилишга мажбур қилиндилар. Конференцияга келганлар мўътадил, келмаганлар эса террорчи гурух дея ҳисобланди. Конференцияда чалғитиш учун «Исломий Давлат» ташкилотига қарши курашни биринчи ўринга қўйишиди. Чунки террорчи гурухлар синфиға киритиш АҚШ ечими сари юрмаган ҳар бир гурухни ўз ичига олди. Таъкидлаш жоизки, Сурияда минглаб кичик ва ўрта гурухлар бўлиб, уларнинг аксари холис ниятда экани сир эмас. Шунинг учун ҳам руслар Сурия аҳлининг ҳаммасини террорчилар, деган эътиборда ваҳшийлик билан ёппасига хужум қилишди. Холис ниятли гурухларнинг минглаб бўлиши уларни қўрқитди ва шу сабабли, гурухларни бирлаштиришга даъват қилиш ортида АҚШ бошчилигидаги маккор Фарб турганига гувоҳ бўляпмиз. Гурухларни

бирлаштиришдан мақсад кичик гурухларни катта гурухларга сингдириб юбориб уларнинг қарорини назорат қилиш ва қолаверса қўлловчи давлатларга боғланган гурухлар етакчилари қабул қилган хар қандай қарорга уларни бўйсундиришdir. Шу ўринда бир нарсани эслатиб ўтмоқчимизки, таркибида кичик гурухларни ўз ичига олган катта гурухлар бўлиб, бу кичик гурухлар катта гурухлар етакчиларида заифлашиш ёки хиёнат қилиш ҳолатини кўрган тақдирларида катта гурухлардан чиқиб кетаётган экан, биз бу борада бундай деймиз: гурухлар бирлашиши керак албатта. Бироқ бирлашиш Америка лойиҳаси асосида эмас сиёсий исломий лойиҳа асосида бўлиши лозим. Ушбу жангчи гурухлар зиммасига Ислом Халифаликни барпо этиш фаолиятларининг бир қисмига айланишини фарз қиласи. Бу эса нусрат аҳлига айланиб, Халифалик барпо этиш лойиҳасини кўтариб чиққан жамоа билан бирга бўлиш орқали амалга ошади.

Эй муборак Шом заминидаги мусулмонлар!

Американинг сизга қарши тил бириктирувлари кўпайгандан кўпайиб, бугун энг юкори чўққисига етди. Бироқ – алҳамду лиллаҳ – сизнинг сабрингиз, чидамлилигиниз, Ғарбнинг устингизга ўз куфрини ўрнатиш истагига рози бўлмай, Халифаликни барпо этиш ва Аллоҳ шариатини хукмрон қилишни талаб қилаётганингиз сабабли, бу тил бириктирувлар ҳамон омадсизликка юз тутишда давом этмоқда. Аллоҳ учун сабр қилишингизнинг айнан ўзи, душманингизни гангитиб қўйди, хукмдорларингизни фош этиб, шармандасини чиқарди, сизга ўз лойиҳасини зўрлаб тиқиширишга уринаётган Американи муваффақиятсизликка учратди... Мусулмонлар шуни билишлари керакки, уларнинг куч-қудрати, сабот ва матонати Аллоҳга бўлган имондан балқиб чиққан. Бунинг далили уларнинг ўзида қўриниб турибди: барча машаққатли дамларда Аллоҳга илтижода бўлдилар, ҳатто «Бизга Ўзингдан бошқаси керакмас, ё Аллоҳ», деган шиор ҳамма жойдаги мусулмонлар шиорига айланди, Сурияда ҳам, ташқарисида ҳам. Демак, шундай имон бўлмаганда, бу қатъият ҳам, бу сабр-бардош ҳам бўлмасди. Улар ўзларига қарши тил бириктираётган бутун дунёнинг, асосан, АҚШнинг ғалабасини шу имон билан даф қила олдилар. Бироқ улар устидан ўzlари ғолиб келишлари ва қаршилида душманни мағлуб этишлари учун Халифаликни

барпо этишга қаратилган сиёсий лойиҳани қабул қилишлари лозим. Кўзғолонда айни лойиҳанинг бўлмаслиги бўшлиқ пайдо қиласди, АҚШ эса шу бўшлиқни тўлдиришга уринади ва буни Женева конференцияси орқали илмоний давлатни тиклаш билан амалга оширади, у давлатнинг ҳукмдори ўзига малай, Асадга альтернатив ҳукмдор бўлади. Мана шу Америка лойиҳасидир. Эрдоган, кирол Салмон, Эрон ва минтақадаги барча давлатлар эса – ҳар бири ўз йўлида – бу лойиҳани Суриядаги мусулмонларга зўрлаб қабул қилдиришга ҳаракат қилишяпти.

Эй Суриядаги мусулмонлар!

Агар сиз Аллоҳнинг ёрдами ва нусратини хоҳлаётган бўлсангиз, аввало, Аллоҳни газаблантирувчи барча таклифларни улоқтириб, шу таклифларга чақираётган кимсаларни данак каби туфлаб ташламоғингиз керак. Маблағ ва қуролга бўлган эҳтиёж сизни чалғитиб қўймасин. Чунки сиёсий маблағ билан шартли қурол-яроқ, анави ёрдам берувчи давлатларнинг сизни провокация қилиш услубидир. Бу ёрдам эмас, балки ҳалокатнинг ўзидир. Шунинг учун бугунги кунда талаб қилинадиган нарса мусулмонлар ўзларини ўзлари қўллаб-қувватлашларидир... То айни лойиҳа амалга ошиши учун шаръян талаб қилинаётган нарса шуки, аксари Аллоҳ Таолога холис бўлган ҳалқ базасининг илмоний давлатни рад қиладиган мўмин қудрат аҳли билан – бундай мўмин қудрат аҳли алҳамду лиллаҳ, ҳозир жуда кўп – ҳамда рошид Халифалик давлатини барпо этиш лойиҳасини табанний қилган даъват аҳли билан бирлашишидир. Булар ҳозир Сурияда ҳам, ташқарида ҳам мавжуддир. Бу шуни англатадики, айни лойиҳа кенгайиш қобилиятига эгадир ва у Уммат лойиҳасидир. Юқорида айтганимиздек, қилинаётган шаръий талаб ушбу инсонларнинг барчаси битта ҳаракатга жамланишлариdir. Бу эса Росулуллоҳ ﷺ Мадинаи Мунавварада илк Ислом давлатини барпо этгунга қадар адо этган ишдир. Мана шу иш билан Сиз мусулмонлар кўтариб чиқаётган «Етакчимиз тоабад, саййидимиз Мұхаммад» шиорингиз рўёбга чиқади.

Бугун мусулмонлар ўзларининг турли юртларида, хусусан, Сурияда дуч келаётган йиртқич ҳужумлар мўминлар учун янгилик эмас. Улар бутун даъват тарихида кофирларга қарши курашда бундай ҳужумларни кўрганлар. Дархақиқат, бошимизга тушаётган бундай мусибатларга ўхшаш мусибатлар ҳақида

Росууллоҳ ўз ҳадисларида айтиб берганлар. Абу Довуд қилган ривоятда Ҳаббоб ибн Арат ҳикоя қиласи:

«قَالَ أَنِّيْتَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً فِي ظَلِّ الْكَعْبَةِ فَشَكَوْتُنَا إِلَيْهِ فَقُلْنَا أَلَا
تَسْتَصِيرُ لَنَا أَلَا تَدْعُونَا اللَّهُ لَنَا فَجَاسَ مُحَمَّرًا وَجْهُهُ فَقَالَ قَدْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فِي حِفْرٍ
لَهُ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمِنْشَارِ فَيُجْعَلُ عَلَى رَأْسِهِ فِي جَعْلٍ فِرْقَقَيْنِ مَا يَصْرُفُهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ
وَيُمْسِطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ عَظِيمِهِ مِنْ لَحْمٍ وَعَصَابٍ مَا يَصْرُفُهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللَّهُ
لَيُتَمَّنَ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرُ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مَا بَيْنَ صَنْعَاءَ وَحَضْرَمُوتَ مَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى
وَالذَّبَّ عَلَى غَنِمَةٍ وَلَكِنَّكُمْ تَعْجَلُونَ»

«Биз Росууллоҳ ўзининг олдиларига бордик, Каъба соясида чопонларини ёстиқ қилиб ёнбошлаб ўтирган эканлар, ул зотга (аҳволимиздан) шикоят қилиб, биз учун нусрат сўрамайсизми, Аллоҳга биз учун дуо қилмайсизми, дедик. Шунда юзлари қизарган холда ўтириб, бундай дедилар: Сизлардан аввалгилар даврида киши ушлаб келиниб, унга чукур қазилар, (сўнг шу чукурга тушурилиб), арра билан бошини ўртасидан иккига бўлиб ташланар эди. Аммо бу нарса уни динидан қайтаролмасди. Темир тароқлар билар тараалиб, гўшти билан суяги ажратиб олинарди. Бу ҳам уни динидан қайтаролмасди. Аллоҳга қасамки, албатта Аллоҳ бу ишни тамомига етказгай. Ана шунда Санъодан Ҳазрамавтга йўл олган отлик ҳеч нарсадан қўрқмай бемалол борадиган бўлади. У фақатгина Аллоҳдан ва қўйларини бўри еб кетишидан қўрқади, холос. Лекин сизлар шошиляпсизлар». □

АЛ-ВАЙ ЖУРНАЛИ МУДИРИ БИЛАН СУХБАТ

Ҳизб ут-Тахрир-Сурия вилояти радиоси Ал-Вай жунали мудиридан олган интервьюсини эфирга узатди. Радионинг интервьюолар дастурида олиб борилган ушбу сухбатдан Ҳизб ут-Тахрирнинг турфа хил фаолиятларини ёритиш мақсад қилинди. Ал-Вай жуналининг тарқалиши ҳам Ҳизб фаолиятлари сирасига киради. Ал-Вай жунали ҳам, ўз навбатида, янада фойдали бўлади деган умидда (айрим тузатишлар билан) ушбу интервьюни ёзма шаклда нашр қилишини истади.

1) Қадрли биродар, биз Ҳизб ут-Тахрир-Сурия вилояти радиоси ходимлари сиз «Ал-Вай» жунали ходими билан учрашаётганимиздан баҳтиёrmиз. Имконингиз бўлса, ушбу журнал, унинг таъсис этилиши, мақсадлари ва мазмуни хақида умумий маълумот берсангиз?!

Аввало, ушбу учрашувдан баҳтиёrlигингизни биз ҳам ғоят баҳтиёrlик билан қабул қиласиз. Биз сиз билан биргаликда адо этаётган ва барчамизни жамлаб турган мақсадларда учрашмоқдамиз, барчамизни фикр, фаолият ва ташвиш бирлаштириб турибди. Аслида, биз сиз билан фаолиятда бир-биrimizни тўлдириб турибмиз ва сизга айни учрашувга чақирганингиз учун ташаккур билдирамиз, сиздаги курсандчиликка биз ҳам шерикмиз.

Энди, саволингизга келсак, ўзингизга маълум, Ҳизб ут-Тахрир мабдаси Ислом бўлган сиёсий хизбdir. У ўзи босиб ўтаётган тафоул босқичида Уммат устида ишлайди. Яъни Уммат Ҳизб табаний қилган шаръий фикрлар, аҳкомлар ва раъйларни табаний қилиши, Ҳизб қўйган мақсадни ўзига мақсад қилиб олиши устида ишлайди. Бу эса ҳозир талаб қилаётган ишларни, Ҳизб табаний қилган шаръий фикрлар, аҳкомлар ва раъйларни мусулмонлар орасида ёйишни талаб қилади ҳамда Ҳизбнинг Ресулуллоҳ ﷺ тариқатларини маҳкам ушлаган ҳолда юрадиган шаръий тариқат амаллари жамоий оммавий сақофат амаллари бўлишини талаб қилади. Мана шулардан келиб чиқсан ҳолда, 1989 йил Ҳизбнинг Ливан университетидаги бир гурӯҳ йигитлари Ҳизбнинг Ливандаги мўътамадига – бу мўътамад ўша пайтда Абу Маҳмуд Абдулҳодий Фоур ﷺ эдилар – бир журнал чиқариш таклифини қилдилар. Бу журнал хоҳ Ливанда бўлсин, хоҳ Ҳизбнинг бутун фаолияти минтақасида бўлсин, фарқсиз,

унинг фаолиятига алоқадор турли масалалардаги фикрини ифодаловчи журнал бўлишини айтдилар. Бу таклиф Ҳизб томонидан маъқулланди. Мўътамад Абу Маҳмуд шайх бу иш учун керакли имтиёзлар яратиб бериб, ўзлари бош-кош бўлдилар. У киши мана бу гапни кўп такрорлар эди: «Йигитларимиз фаолиятда доимо олдинга интилишади. Улар ўзларидан олдингилар босиб ўтган таъқиб, қамоқ ва тазиيқ каби шафқатсиз вазиятларни бошдан кечирмаганлар. Шунинг учун улар бундай вазиятнинг машаққатларини ва салбий таъсиrlарини кўтариб кўришмаган. Шу боис улар бирор таклиф билан чиқишганда хавфсизликка оид жиҳатларни унчалик ҳисобга олмайдилар». Шу нуқтаи назардан айтадиган бўлсак, илгарги йигитлар Ливан давлати журнални чиқаришга ҳаргиз йўл қўймайди, деган фикрда бўлган. Аммо Абу Маҳмуд шайх эса айни таклифни амалга оширишда қаттиқ туриб, бунга ўхшаш ваҳималарни рад этди, агар давлат журнални ёпиб қўйса, биз талаб қилинган ўз шаръий вазифамизни адо этган бўлаверамиз, деган гапни такрорладилар, таклифни амалга оширишга лойиқ, деб ҳисобладилар, хусусан, журнал таъсис этилиб, тарқалган пайтда у биз учун даъватнинг энг муҳим воситаси бўлади, дедилар. Абу Маҳмуд шайх журнал яратиш йўлида кучли ташабbus кўрсатаётган йигитлардан бир гуруҳ университет йигитлари томонидан журналнинг чиқарилиши тўғрисида Ливан режимини хабардор қилишни талаб қилдилар. Шундан сўнг бу журнал 1989 йилда ахборот вазирлигидан лицензия олишга муваффақ бўлди. У пайтда Ливан давлати бу гурухнинг Ҳизб ут-Тахrir йигитлари эканини билмасди, зеро, у ўшандা тақиқланган ҳизб эди.

Айтиш мумкинки, Абу Маҳмуд шайх журналнинг отаси бўлганлар, унга илк мудирлик ва масъуллик қилганлар. Уни ўн олти йил, аниқроқ қилиб айтадиган бўлсан, 1-сонидан 193 сонига қадар идора қилдилар. Энг эътиборлиси, журнал 1-сонидан бошлаб кучли, журъатли ва ҳассос (ўткир) мавзулар билан бошланди. [Эслатмоққа лойиқ бўлган ва журнал учун шараф ҳисобланган нарсалардан бири, журналга Ҳизбнинг бугунги амири улуғ олим Ато ибн Халил Абу Рошта ҳафизаҳуллоҳ хам мудирлик қилганлар. Қисқа вақт бошқаргандан сўнг бугунги кунгача бошқариб келаётган Аҳмадул Маҳмудга топширганлар. Бу Ҳизбнинг собиқ амири

Абдулқодим Заллум – Аллоҳ Үз раҳматига бурқаб, ётган жойини обод айласин – вафот этиши ортидан бўлган].

Хавфсизлик жиҳатидан олганда, журнал илк сони чиқиши биланоқ оғир шароитларни босиб ўтди. У Суриянинг Ливанин ҳарбий хавфсизлик жиҳатидан репрессия билан ушлаб турган бир вактда нашр қилинди. Шу боис журнал маъмурияти уни Ливан ва Триполидаги оммавий тарқатиш марказидан ташқари, шахсан ўзлари китоб дўконларига тарқатиш услубини қўллашга ўтдилар. Чунки Сурия разведкачилари оммавий сотув марказига ҳар бир тарқатаётган нашрлардан бизни хабардор қилиб турасан, дея босим ўтказиб, ҳар бир нарсани назорат қилиб турарди. Йигитларнинг бу услугуга ўтишга мажбур қилган нарса, улар Сурия разведкачиларининг журнални ёпиб қўйишларидан чўчилилар, таъқиб ва терговларга учрашни истамадилар. Чунки бу разведка хаётнинг ҳамма соҳасини назорат қиларди, нафас олгани қўймасди. Дарҳақиқат, журнал ҳакида бир неча бор тергов-суриштирув олиб боришида ва бу унинг тарқалишида қийинчилик яратди, айрим китоб дўконларини уни олишдан бош тортадиган қилиб қўйди. Бироқ, журнал, Аллоҳга ҳамдлар бўлсинки, уни тарқатишда кўрсатган йигитларнинг ғайратлари туфайли кенг тарқалишга, шухрат қозонишга муваффақ бўлди, кўпчилик уни сўрайдиган бўлди. Шуни ҳам айтмоқ лозимки, Сурия разведкаси ким журнални қўлига олган ёки уни сотиб олган бўлса, унга Ҳизб ут-Тахрирга аъзолик айловини тиркайдиган бўлди. Бу тазииклар Ливандан бўлди. Кейин тазииклар Ҳизб йигитлари мавжуд бўлган бошқа шаҳарларга ҳам чўзилди ва журнал йигитларни қамоққа олишдаги ашёвий далилга айланди. Тазииклар журналгагина чекланмади, балки журнал томонидан адабиёт сифатида нашр қилинган китобларга ҳам ўтди, масалан, «Исломга даъват» номли китоб каби. Энди, Ҳизбнинг қайси йигити қўлга тушиб, унда айни китоб топилса, бас, уни бир йилга озодликдан маҳрум этиладиган бўлди, худди Туркияда бўлгани каби.

Журнал тарқалиш борасида ҳамма чегараларни ошиб ўтди. Ҳизб йигитларининг журнални ўқиш ва унга мақолалар ёзишга оид бутун дунёдаги кенг фаолиятларидаги тўсиқларни ҳам ошиб ўтди. Мақола ёзиш масаласида журнал йигитлар учун нафас йўли вазифасини ўтади. Журнал туфайли кўплаб йигитлар фикрлаш ва ёзиш борасида илгор эканликлари маълум бўлди,

журнал уларнинг ораларидағи иқтидорли йигитлар учун қулай мұхит бўлиб, улардан муфаккир, сиёсатчи, ахборот ходими, тадқиқотчи, фақих, шоир ва даъват фикрларини пухта ўзлаштирган йигитлар етишиб чиқди. Шу тарзда журнал ўз жинсидаги ёзувчилардан озуқа олди ва уларга ҳам озуқа бўлди, шу ёзувчилар билан бирга олийликдан олийликка кўтарили.

Шуни ҳам эслатмоқ лозимки, журналдан чиқадиган ёзма-мақолалардаги фикрлар албатта табаний қилинган бўлишига алоҳида қаттиқ эътибор берилади. Шунинг учун журнал маъмурияти ва ёзувчилар шу жиҳатга астойдил эътибор берадилар. Шу сабабдан табаний қилинган фикрга ёзувчининг эҳтиётсизлиги билан табаний қилинмаган бирор фикр зид келиб қолган бўлса, дарҳол тездан уни тўғрилаб қўйилади.

Журнални молиялаштириш ҳам ўзидан чиққан эди. Яъни унинг раҳбарлари – улар кўп эмасдилар – кўпинча иш ҳақи олмасдилар. Шунинг учун журнал ўзини-ўзи молиялаштириди ва унга сарфланган маблағ унинг сотилган маблағидан чиқарилди ҳамда сарфланган маблағ озлиги сабабли оз баҳога сотилди. Ҳатто моддий жиҳатдан имкониятли баъзи йигитлар бир ўзи журналдан кўпгина сотиб оларди-да, танишларига ёки Ҳизбдан таниш йигитларга ҳадия қилар эди.

Энди Ал-Ваъй журналининг ривожланиш ва муваффақиятига келсак, бу журнал икки омил сабабли кучли тарзда бошланди:

Биринчи омил: Журналнинг биринчи масъули Абу Маҳмуд Абдулҳодий Фоур ғарнинг чексиз эътиборлари. Ул зотнинг журнални муваффақиятли чиқаришга қаттиқ эътибор берганликларига сабаб, журнал роли даъватни етказишдаги энг мұхим воситалардан бири бўлишига, Ҳизб сиёсий ва фикрий жонли масалалардаги фикрини жамиятга етказишига тўла ишонганлар. Ҳақиқатдан ҳам, журнал фикрий ва сиёсий курашга фаол ҳисса қўшди. Масалан, Ғарб Уммат фикрини захарлаш учун кураш олиб бораётган бир пайтда, бунга қарши фикрий курашиш, режимларнинг Умматга қарши хиёнатларига қарши сиёсий кураш олиб бориш, мустамлакачи кофир Ғарб режаларини, хусусан, Исломга макр килиш ва Уммат бойликларини талон-тарож қилиш режасини фош этиш, Ғарб ва унинг малай режимлари томонидан Уммат бошига келиб тушаётган кризислар ва муаммоларга тўхталиб, уларни фош этиб, уларга Аллоҳнинг ҳукмини бериш орқали Уммат

манфаатларини табаний қилиш, барчасига шаръий ечимларни бериш ва уларни ақидага боғлаш... каби ишларда журналнинг катта хиссаси бўлди. Шунингдек, журнал бир нуқтага қаратилган сақофат пайдо қилишга ёрдам берди, Ҳизб сақофатини жамиятга ёйишда катта хисса қўшди... Мана шуларнинг ҳаммаси Ҳизб ут-Тахрирнинг Росулуллоҳ тариқатларини маҳкам ушлаган ҳолда қилган фаолияти сабабли бўлди.

Иккинчи омил: Йигитларнинг ўзларига эътибор беришлари. Журнал йигитлар учун даъватда илк нафас йўли вазифасини ўтади, дейиш мумкин. У баъзи йигитлар олдида мақола ёзишда эшик очиб, уни ёзувчи сифатида танитди. Вакт ўтиши билан баъзи йигитларнинг журналда чиқсан мақолалари газеталарда ва бошқа машхур сиёсий журналларда чоп этиладиган бўлди. Ҳатто бундан ҳам катта ишлар бўлди: журнал йигитларнинг қатор мақолаларини чоп этиб, кейинчалик уни китоб қилиб чиқарди. Яъни бу китобларнинг аксарини Ал-Ваъй дунёга келтирди, дейиш мумкин. Журнал барча йигитларга Ҳизб сақофатидан жонли тарзда хабардор бўлиш имконини берди. Ундағи хабарларда ер юзида содир бўлаётган Уммат муаммоларини муволажа қилишга тўхталинган эди. Унда таклиф этилган мавзулар йигитларнинг одамлар билан сұхбатлари доирасида кетадиган бўлди. Айрим инсонларда журналдан таъсирланиш яққол кўринарди. Бир куни менинг дикқатимни имомнинг жума хутбаси ўзига тортди. Дикқат билан қулоқ солсам, имом ўз маъруzasида журналнинг одатда Умматга қайғурувчи асосий мавзуси бўлган «Ал-Ваъй сўзи»ни гапирмоқда эди... Шундан кейин мен қасдан ушбу шайхнинг хутбасига қатнай бошладим ва журналимиз мавзуларини тарк этмаётганига гувоҳ бўлдим.

Ал-Ваъйнинг мавзуларига келсак, унинг мақолалари Ҳизб даъвати учун мухим бўлган турли мавзуларни ўз ичига олган. Булар асосан икки жиҳатдан иборат:

Биринчи жиҳат: Журнал йигитлар ёзишга ташабbus кўрсатган ва шуни ёзиш керак, деб билган мақолаларга таянади. Лўнда қилиб айтганда, воқеда кенг алмашинаётган ҳассос мавзуларни ўз ичига олади. Шу боис йигитлар шулар ҳақида ёзишга шошиладилар, бирорлар мақола ёзишда одамларни адаштириш учун қинғир-қийшиқ йўллардан юришса, улар фақат тўғри чизик бўйлаб юрдилар. Ўқувчи йигитлар эса айни фикрларни етказишига шошилар, адаштирувчи мақолалар таъсирларини

одамлардан узоқлаштиришга уринар эдилар. Шу жиҳатдан журнал мақолалари йигитлар учун даъватлари мезонига айланғанди.

Иккинчи жиҳат: Журнал маъмурияти мақола ёзиш билан жиддий шуғулланувчи йигитлардан ёзиш зарур бўлган айрим мавзулар ҳақида мақола ёзишни талаб қиласди. Шу ўринда йигитларнинг ихтисосларини эътиборга олган ҳолда, яъни ҳаммалари алоҳида мавзулар билан машҳур бўлганликларига қараб улардан мавзу талаб қилгандарига эътиборни қаратмоқ лозим. Айрим йигитлар эса бир неча мавзуда чуқурроқ мақолалар ёзиш қобилиятига эга эди.

Шу икки жиҳат орқали журнал ишонч билан қадам ташлай олди ва энг катта журналлардан бирига – агар ҳаммасидан каттаси бўлмаса – айланди. У ўзининг интизоми ва тарқалишида Ҳизб билан уйғун бўлди. Ҳизб йигитлари бор минтақалар режимлари томонидан энг кўп босимга учрайдиган журналга айланди. Шунингдек, йигитларнинг Ҳизбга боғлиқликларига ва режим томонидан қораланишларига далолат қилувчи мустаҳкам далиллардан бири шу журнал бўлиб қолди.

2) Ал-Ваъй қаерда нашр қилинади ва уни ўқувчилари сони тахминан қанча?

Бу журнал қаерда Ҳизб йигитлари бўлса, ўша ерда нашр қилинади ва тарқалади. Чунки йигитларнинг фаолиятларида улардан ажралмайдиган машғулотлари ҳам, товарлари ҳам шу Ал-Ваъй бўлиб қолган. Шунинг учун у йигитларнинг кўпайишига қараб кўпаяди ва Ҳизб фаолият қилувчи ерларнинг деярли ҳаммасида мавжуд. Ҳатто у исломий юртлар орасида арабийзабон бўлмаган давлатларда таржима ҳам қилинади, Покистон, Индонезия, Ўрта Осиё давлатлари каби. Журнал маъмурияти мақолалар мана шу минтақалардаги ёзувчилар томонидан бўлишига кўпроқ таяниб келдилар ва бу мақолалар ҳамон аввал араб тилига таржима қилиниб, кейин тузатилиб, нашр қилинмоқда. Бундан ташқари, журналимиз биз айтиб ўтгандан ҳам бир мунча узокроқ ва кенгроқ кўламда тарқалди. Бунинг боиси, турли алоқа воситалари ривожланиб, унинг тарқалиши юқори савияга кўтарилди ва барча инсонларнинг танишишларига кулаг бўлиб қолди.

Шу жиҳатдан, ҳозир Ал-Ваъй дунёда энг кўп тарқалувчи журналлардан бири саналади. Эсимда, биздан имкон бўлса,

журналнинг маҳсус сонларининг бирида нашр қилинадиган мақолаларни нашр қилинмасдан олдин юборишни талаб қилишган эди. Чунки улар маҳсус сон билан бир вақтда чиқариш учун олдинроқ таржима қилиб, чиқаришни истаганлар. Улар маҳсус соннинг мавзулари, вараклари кўп бўлгани ва уларни таржима қилиш узоқ вақт олгани учун нашрдан чиқаргунча бир неча ой йўқотишаётгани сабабли шундай талабни қилганлар. Ўз вақтида биз бу талабни қондиришга уриндик, аммо узрли сабабимиз борлиги туфайли бундай қилолмадик. Чунки нашр қилинадиган мақолага муҳлат белгиланади, баъзан бир неча бор таҳrir қилинади... Мана шу ишлар сабабли Ал-Ваъйнинг ҳар бир минтақада тарқатилиш иши Ҳизб иши бўлиб қолди ва унинг ўқувчилари миллионлаган инсонларни ташкил қиласди.

3) Журналда нашр қилинадиган мавзулар қандай?

Журналимиз нашр қиладиган мавзуларни санаш мушкул. Лекин қисқача қилиб айтадиган бўлсак, улар Ҳизбнинг фаолияти билан боғлиқ мавзулар бўлиб, Ҳизб мақсадини амалга оширади. Мисол учун:

1 – Ал-Ваъй журнали одатда маҳсус сонни Халифалик қулатилиши муносабати билан чиқаради, бу муносабатни Халифалик барпо этилиши муносабатига айлантириш мақсадида шундай қиласди. Бу маҳсус сонлар ғоят сермазмун мақолаларга бой бўлди. Уларда илғор мавзулар нашр қилиниб, Ҳизб ут-Таҳrir амирлари тўғрисида номаълум бўлган жиҳатларга тўхталди. Улар Ҳизбга асос солган биринчи амир шайх Тақийюддин Набаҳоний ﷺ, гўзал ўтмишдошнинг гўзал издоши Абдулқодим Заллум ﷺ ва гўзал ўтмишдошнинг гўзал издоши усули фиқҳ олими Ато Ибн Халил Абу Роштадирлар. Абу Рошта Ҳизбнинг ҳозирдаги амиридир, Аллоҳ у кишини Ўз хифзу ҳимоясида асрасин, қадамларини событ қилсин. Шунингдек, яна бир маҳсус сонда «Масжидул Ақсадан тараалган нур: Ҳизб ут-Таҳrir ҳаракатининг бошланиш нуқтаси» сарлавҳа остида бир мавзу нашр қилинди. Унда уч амирнинг Ҳизбда фаолият қилган ширин ҳаётларига тўхталинди. Уччала амир тўғрисида айтилган чиройли сўзлардан бири мана бу бўлди: «Аллоҳ шу уч зот қўли билан уч ишни тамомига етказди»:

Биринчи зот: Уюшмага асос солди, уюшмани тузди ва унинг қўли билан биринчи асосий босқич рўёбга чиқди, Ҳизбнинг қадам ташлашидаги биринчи ғишт қўйилди...

Иккинчи зот: Ҳизб фалиятини олиб борди, фаолиятни очик әълон қилди. Яъни Ҳизб тафоул босқичига кириб, кенг тарқалиб, новдаси йўғон-мустаҳкам бўлди, новдаси унга қасд қилган кимсага зарар етказиш осон бўлмайдиган даражада мустаҳкамланди. Бу билан иккинчи босқич охиригача етиб борди...

Учинчи зот: Ҳизбни намоён этди, исломий оламдаги вужудини лойик даражада ўрнатиб, нусрат сўради ва Аллоҳнинг изни ила, нусрат қучади ҳам. Бу зот Аллоҳ Субҳанҳу ва Таолодан Ҳизбни учинчи босқичга унинг қўли билан олиб чиқишини умид қилмоқда...

Шу билан бирга, Ал-Ваъй журнали яна бир маҳсус сонида Аллоҳ Таолонинг

﴿مَنْ أَلْمَؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَنْهُدُوا اللَّهُ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى لَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَلُوا تَبَدِيلًا﴾

«Мўминлар орасида Аллоҳга берган ўз аҳду паймонларида содиқ турган кишилар бор, улардан айримлари ўз аҳдига вафо қилди, (яъни шаҳид бўлди), айримлари эса интизордор, (улар аҳду паймонларини) ўзгартирганлари йўқ» [Аҳзоб 23]

деган каломини сарлавҳа қилган ҳолда Ҳизбнинг катта масъуллари ҳаётини ёритди. Улар улуғ шайх Аҳмад Доур رض, етук муфаккир Муҳаммад Муҳазиб Ҳифоф رض, иқтидорли сиёsatчи Муҳаммадсабрий Мусо رض, улуғ олим Муҳаммад Абдуллатиф Увайза... кабилардир.

2 – Журнал бир неча мақолаларида Ҳизб ут-Таҳrir билан таништириди, унинг фаолияти ва пойдеворларини, унинг фикрлаш усулини баён қилди, буларни кенг ёритди. Айни қисм билан алоқадор бошқа мақолалар ҳам борки, уларни интернет сахифаларидан қуидаги «Ҳизб ут-Таҳrir иккинчи рошид Халифаликни барпо этиш орқали динни қайта тиклашга ҳаракат қилувчи оламшумул хизбdir», «Бу Ҳизб ут-Таҳrirdir... илдизи ер қаърига мустаҳкам ўрнашган, шоҳлари самога бўй чўзган»... ва бошқа манзиллар орқали танишиш мумкин.

3 – Журнал Халифаликни барпо этиш орқали динни тиклаш учун даъватни етказиш фарзлигига оид мақолалар ҳам нашр қилди. Шу соҳада «Исломга даъват» номли китоб чиқариб, унда Аллоҳ нозил қилган аҳкомлар билан бошқариш ва Халифаликни

барпо этиш фарзлигига, ҳатто Халифаликни барпо этиш фарзларнинг тожи эканига диққатни жалб қилди. Шунингдек, Ресуллұх ﷺнинг тариқатларыга чекланиш хам фарзлигини баён қилди.

4 – Нусрат ҳукми баён қилинган ва бу ҳукмни улкан ақамиятли масала, дея изохланган мақолалар нашр қилди. Мақолалар сарлавхаларидан бири, (Нусрат буюк фарз... унинг ажри хам буюк... унга қарши чиқиш эса Аллоҳ нозил қылған бошқарувнинг барпо бўлишига қарши чиқишидир), деб аталди. Унда шуларнинг ҳаммасига оид шаръий аҳкомлар баён этилган, қудрат аҳли худди аввалги ансорлар Ресуллұх ﷺга нусрат берган тариқат бўйича ўз динларига нусрат беришсин учун уларга мурожаатлар ва ҳайқириқлар йўлланди. Ушбу «Ўз динларини қизғанувчи ахёrlар нусрати қани», «Нусрат аҳли бўлмиш армияга оташин нидо, армиянинг ўзгартиришдаги роли», «Уммат қўзғалди, аммо армиялари қачон қўзғалади?!», «Ансорларга нусрат талаб қилиш ҳайқириғи» ва бошқалар мурожаат ва ҳайқириқлар жумласига киради. Журналда йигитларимизнинг ёниш ва изтироб билан битиб, қудрат ва нусрат аҳлига берган шеърий қасидалари хам нашр қилинди, «Тур ўрнингдан, Набийимиз Саъди бўл, эй Саъдимиз», «Ўз динини қизғанувчи ҳар бир киши албатта нусрат беришга рози бўлади». Журналнинг «Уларнинг ҳидоятига эргашинг» рубрика остидаги мақолаларда Саъд ибн Муоз, Усайд ибн Ҳузайр, Асъад ибн Зарора رضлар каби Ресуллұх ﷺга нусрат берган саҳобалар сийратлари ёритилади.

5 – Журналда уламоларнинг Халифалик барпо бўлишидан олдин ўйнайдиган роллари ва Халифалик барпо бўлгандан кейин ўйнайдиган роллари ҳақида мақолалар нашр қилинди. Бу мақолаларда ҳукмдорларнинг ботил ишларини тўғри қилиб кўрсатаётган ва улар иш эгалари, деган эътиборда мусулмонларга уларга итоат этишга даъват қилаётган ёмонлик уламоларидан огоҳ этилди, «Уламоларнинг Халифалик давридаги ва бугундаги етакчилик роллари» номли мақола хам шулар жумласидандир. Журнал уламоларга бир неча нидо ва мурожаатлар йўллаб, айни даъватда етакчилик қилишга файратларини қўзғади. «Уламоларга нидо» номли мақола хам ана шулар жумласидан.

6 – Журнал Фарбнинг Исломга нисбатан позицияси, Халифаликка ва Хизб ут-Тахrirга нисбатан қарашлари

тұғрисида мақолалар чиқарди. Шунингдек, ўзидан ўқувчиларга хадя сифатида «Ғарб күз ўнгиде: Ислом, Халифалик, Ҳизб үт-Таҳрір» номли китобча чоп этди. Нашр қилган сон-саноқсиз мақолаларда «ғарбликларнинг мусулмонлар олам тизимини ўзгартириб юборишларини тахмин қилаётганликлари» ва «Ғарбнинг исломий юртлардаги стратегияси қўрқув ва очкўзлик бўлиб қолган»и тұғрисида сўз юритди. Ал-Ваъй нашр қилган мақолаларда ҳукмдорлар ўз ҳалқаридан ажralиб қолишгани, улар Ислом ва мусулмонларга ёмонликни раво кўришаётган бир пайтда, ғарбликлар Исломни қабул қилишаётгани, ҳатто Ғарб ва унинг сиёsatчилари, муфаккирларининг ўзлари Ислом дунёда энг тез ёйилаётган дин эканини эътироф қилишаётгани тұғрисида сўз юритди. «Ғарбнинг Исломни қабул қилишга юzlаниши: далолатлар ва мазмунлар» сарлавҳали мақола шулар жумласидандир. Журнал Ғарбнинг Росууллоҳ га қилаётган хужум кампаниясига қарши курашди ҳамда бу ҳақда қатор мақолалар чоп этди. «Исломни ва Росууллоҳни таҳқиrlаш ортида кимлар турибди ва бундан қандай мақсад кўзлашган», сарлавҳали мақола ана шулар жумласидандир. Бошқа мақолаларда Ғарбнинг кўзғолонларга аралашаётганини, уни жиловлашга уринаётганини фош этди, масалан, «Ғарб кўзғолонларни жиловлашга уринмоқда», «Ғарбнинг кўзғолонларга, хусусан, Ливиядаги кўзғолонга аралашуви таъсирлари» каби мақолалар.

7 – Журнал Ғарб «мўътадил», дея аталаётган исломий ҳаракатлар ҳақида ҳамда Ғарбнинг Исломни бошқарувга чиқишига йўл қўймаслик учун айни ҳаракатлардан ўзининг сўнгги кузир картаси сифатида фойдаланмоқчи бўлаётгани ҳақида мақолалар чоп этди. Улардан бири «Ғирбнинг Исломни бошқарувдан узоқлаштириш учун мўътадил исломий ҳаракатлардан кузир карта сифатида фойдаланиши хавфлидир» сарлавҳали мақоласидир. Бу каби кўплаб мақолаларда журнал айни ҳаракатларга насиҳат қилиб, уларни огоҳликка чақирди. «Тоғут тузумларни қонуний дея тан олаётган исломий ҳаракатлар кўзларини очиш вақти келмадими?!» сарлавҳали мақола ана шулар жумласидан.

8 – Журнал ўз мақолаларида кўзғолонлар оқими, «Ғарбнинг муборак кўзғолонларни бўғизлашга қаратилган ўйинлари» ҳақида масаланинг икир-чикиригача сўз юритди ҳамда уларга

умумий равишда ҳам тўхталди. Мисол учун, «Қўзғолонлар... шиор ва юришни тузатиши», «Халқ режимни ўзгартиришни истайди, шиорига нисбатан жамиятни тўғри ўзгартириш ҳақида тушунча», «Мусулмонлар қўзғолонларини тўғри йўлга йўллаш: безанишимиз зарур бўлган олий қадриятлар» каби. Ал-Ваъй Суриядаги қўзғолонга атаб, алоҳида кўплаб мақолалар чоп этди. Уларни асосан, Халифалик барпо этишга қаратилган қўзғолон эканига дикқатни жалб қилди. Дунё давлатлари орасидаги Ислом ва мусулмонларга душман бўлган маккор давлатлар раҳбарлари Халифалик барпо бўлишидан қўрқаётганини очиқ намоён қилишаётган экан ва олам ҳам бунга қарши илгари қилинмаган макру жиноятларига гувоҳ бўлаётган экан, журнал жуда кўп мақолалари орқали айни қўзғолонга қарши тил бириклирувларни фош этди. Мисол учун, «Эй Суриядаги мусулмонлар! Ғарб қўзғолонингиздан қўрқиб, хавф бонгини урмоқда, бас, сиз унга Халифаликни барпо этиш билан жавоб беринг», «Рошид Халифаликни барпо этиш учун Сурияда йўл харитаси», «Сурияда қудрат ахли нусрат бериш ва Пайғамбарлик минҳожи асосидаги Халифаликни барпо этиш билан оламни хайратга солинг» каби. Шунингдек, журнал қасидалар нашр қилиб, Росулуллоҳ ﷺ нинг ҳадисларидағи Шом ахли яхшиликлари тўғрисида бир китобча тухфа этди. Китобча «Шом юрти-Ислом диёри маркази ҳақида ҳал қилувчи сўз», деб аталди. Шу зайл Ал-Ваъй қўзғолон билан ҳамнафас қадам ташлашда, яъни Ҳизбнинг Суриядаги тил бириклирув ва жиноятларни фош этиши билан баробар юришда давом этди.

9 – Шунингдек, Ал-Ваъй қўзғолонларни ўчириш учун фазовий каналлар ва аборот воситаларидан қурол сифатида фойдаланилаётганини катор мақолаларида айтиб келди. «Фазовий каналлар ҳақида ва қўзғолонларни исломий талабдан буришга уриниш ҳақида», «Фазовий каналларнинг қўзғолонларни бошқарив туриш ёки ўчиришдаги роли» каби мақолалар шулар жумласидан.

10 – Журналимиз Ғарб томонидан зўрлик билан мусулмонлар устига ўтқазиб қўйилган, аммо Уммат томонидан эса рад этилган ҳукмдорлар ҳақида сўз юритди. Кўплаб сарлавҳалар остида уларнинг кирди-корларини бутунлай очиб ташлади. Мисол учун, «Мусулмонлар устидаги ҳукмдорлар жинояти ғарблик мустамлакачилар жинояти давомидир», «Исломий

юртлар хукмдорлари итоат килиниш вожиб бўлган иш эгаларими ёки ағдариш вожиб бўлган золимларми?!», «Фарбга малайликда ва Умматга хоинликда Исломий юртлар хукмдорларининг ҳаммаси бир хил», «Исломий юртлар хукмдорларининг Фарб банкларидағи маблағлари» номли мақолаларда журнал «исломий юртлардаги бошқарувларнинг мерос асосида бўлаётгани» ҳақида сўз юритди ва бу ҳақда қасидалар битди, «Фарбнинг малай ясашдаги нопоклиги» номли қасида ҳам шулар жумласидан.

4) Ал-Ваъй журнали ёзувчилари кимлар?

Унинг ёзувчилари кўп ва асосан йигитлардан иборат, бу ҳақда гапириш қийин. Менимча, гапирмаганимиз ҳам маъқул, чунки албатта бирортасини тушириб-унутиб қолдиришимиз турган гап. Бу ўринда айтиш лозимки, бу ёзувчилар ўз мавзуларини ғоят чиройли, етарли ва тўла равища бермоқдалар. Бир вақтнинг ўзида, улар сиёсий шахс ҳамдирлар. Шу боис мақолалари назарий жиҳатдан йироқлашиб, воқе муаммоларини тубдан воқеий жиҳатдан амалий тарзда ҳал этувчи мақолаларга яқин бўлмоқда. Бу мақолалари маълум мақсадни кўзлагани ва ечимлари имон келтирилган фикрий ақидавий ҳақиқатга боғлангани жиҳатидан ажralиб туради. Шунингдек, мақолалар воқени чуқур ва мабдай шаклда танқид қиласи. Яъни мавжуд тузумларни асосидан танқид қилиб, уларнинг ечимлари ҳам албатта сохта эканини баён қиласи. Мана шунинг учун ҳам улар ҳаққатда истиқбол ёзувчиларидаир, ечим бераётганларида уларда Ислом аҳкомлари мустаҳкам мужассам бўлади ва Исломнинг буюк лойиҳаси мияларида тайёр туради.

Маълумки, Ҳизб муваффакияти мана шундай сиёсий муфаккирларнинг қўплигига ҳам боғлиқ, албатта. Улар ўз ақлларида Халифалик лойиҳасини гавдалантирган бўлиб, шу буюк лойиҳа эгалари бўлишга ҳозири нозир турадилар. Ҳизб йигитлари журналга ёзган мақолалари билан Халифалик давлатининг давлат арбоблари бўлишга ўзларини тайёрламоқдалар ва сиёсий шахслар эканликларини исботламоқдалар.

5) Журнал қанча китоб чоп этди ва улар қайси китоблар?

Ал-Ваъй бир нечта китоб чоп этди, уларнинг номлари мавзуларининг қанчалар муҳимлигини кўрсатиб туради. Бу китоблар тартиби қўйидагicha:

- 1 – Доктор Ояд Шаъровий ғиззининг «Талвисул фикрий ва иъломий» (фикр ва матбуотнинг булганиши) номли китоби;
- 2 – Шайх Аҳмад Доур ғиззининг «Фуқаровий қонунларни фош этиши» номли китоби;
- 3 – Биродар Аҳмад Маҳмуднинг «Исломга даъват» катоби;
- 4 – Шайх Фатҳий Салим ғиззининг «Халқаро валюта тизими: тарихий нуқтаи назар ва туб ечим» номли китоби;
- 5 – Биродар Ҳамд Табибининг «Ваъда қилинган рошид Халифалик ва қаршиликлар» номли китоби;
- 6 – Биродар Ёсин ибн Алининг Халифалик давлати ва «озчилик», дейилаётган нарса» номли китоби.

Шуни эътибордан қочирмаслик лозимки, журнал ўз ичига олган мавзулар бир-бирига яқин ва бир-бирини тўлдирувчи бўлгани учун унинг ёзувчилари бу мақолалардан фойдаланиб, ҳаммасидан бир бутун китоб чоп этишлари ҳам мумкин бўлади. Қўзғолоннинг кўплаб қирраларига тўхталган мақолалардан ҳам фойдаланиш ва улардан қўзғолонларга оид бир китоб чиқариш мумкин бўлади. Яна бир қатор мақолалар ҳам мавжудки, улар битта мавзу ҳакида ва шу боис уларни битта китоб сифатида жамланган. Масалан, етти фаслдан иборат «Халифалик давлатида соғлиқни сақлаш» номли ва бошқа китоблар каби.

6) Триполидаги Ал-Ваъй робитаси (сайти) билан алоқангиз борми?

Бу факат номдаги алоқа, холос. Бироқ иккаласи ҳам битта шаҳар (Ливан)да, талабалар томонидан ва Суриядаги ҳарбий репрессив сиёсати ва разведканинг репрессив сиёсати вазиятида юзага келган. Лекин уларни факат битта нарса боғлайди, холос, у ҳам бўлса, иккаласи ҳам Ҳизб билан бир услубда, аммо турли соҳада фаолият қиласидар. Бизнинг журнал Ҳизбнинг Байрутдаги йигитлари томонидан бошланган бўлса, робита (сайти) Ҳизбнинг Триполидаги йигитлари томонидан бошланган.

7) Нашрда ва бошқа соҳада қандай кийинчиликларга йўлиқмоқдасиз?

Кийинчиликсиз иш йўқ, албатта. Бироқ ирода ва сабр билан энг катта қийинчиликни ҳам енгиб ўтиш мумкин. Илгари бу

қийинчиликлар хавфсизлик билан боғлиқ бўлган. Аммо иш билан боғлиқ қийинчиликларга келсак, журнал чоп этиш бўйича кадрларимиз оз бўлиб, муаммоларни ечишга бир ўзлари рўпара келишларига тўғри келаётган бўлса-да, бироқ улар ечиладиган муаммолигича қолмоқда. Муаммоларимизни бир нарса озайтиromoқда, у ҳам бўлса, кўплаб ёзувчи йигитларимизнинг борлигидир. Улардан ҳар қандай мавзуда мақола талаб қилинса, рад этмай, ҳеч қандай маошсиз, миннатсиз ихтиёран ёзмоқдалар. Бу эса рўпара келинадиган муаммоларни журналдан анча узоқ қилмоқда. Журнал муаммоларини озайишига ёрдам бераётган яна бир нарса ҳам бор. У барча Ҳизб йигитларининг журнал билан қоришиб ишлаётганидир. Аввало уларга журнал озука бермоқда ва ундан фойдаланувчилар аввало Ҳизб йигитларини ташкил қиласди. Шунинг учун унинг чоп этилишини ҳаммадан ҳам биринчи шу йигитлар интизорлик билан кутадилар. Қачон журнал маъмуриятнинг ишлари қалашиб кетиши натижасида кечикиб қолса, бундай бўлиши табиий албатта, дарҳол йигитларимиздан саволлар кела бошлайди...

8) Журнал ўз мақсадига етди деб биласизми?

Ал-Ваъй журнали Ҳизб ут-Тахрир фаолиятининг бир қисми. У Ҳизб мақсадига ўз хиссасини қўшмоқда. Бу соҳада журнал Ҳизб фикрларини етказишда бекиёс ҳисса қўшди ва шунинг учун ҳам, айтиш мумкинки, қачон Ҳизб мақсадига етса, журнал ҳам мақсадига етган бўлади. Журналимиз Ҳизб учун фаол ва фойдали воситалардан биридир. Шу ўринда бугун алоқа воситалари ҳар қанча ривожланса-да, одамлар бу воситаларга ошиқ бўлиб, шулар билан машғул бўлиб қолишган бўлса-да..., бироқ Ал-Ваъй ўз савиясини сақлаб, йигитлар маҳбуби бўлиб қолишга муваффақ бўла олди. Бу унинг мавзулари муҳим бўлгани, муаммоларга бошқа ердан топиб бўлмайдиган даражада тубдан ҳал қилиши сабабли, албатта. Ҳатто ўқувчилар биз айтиётган алоқа воситаларининг ўзидан шу журналимизни қидирмоқдалар, бошқача ибора билан айтганда, Ал-Ваъй бошқага эҳтиёж сезилмайдиган тарзда ўз майдонида етакчи бўлиб қолмоқда.

9) Илгари Ал-Ваъй оммага ўзи истаган бир китобни танлаб таништиради ва у ҳақда қисқача шарҳ берарди. Нега ҳозир бундан тўхтаб қолди?

Журнал олдида фойдали, деб билган бир неча боблар мавжуд. Вақт ўтиб, айни боблардан айримларини қолдиришни лозим кўради, аммо бу фойдаси йўқ деган эътиборда ундан воз кечганини англатмайди. Агар биз ортга назар солиб, аввалда тарк этган ва бошқасига ўтганимиз боблар лентасини бир-бир ўтказиб боқсак, уларнинг жуда кўплигини гувоҳи бўламиз. Ал-Ваъй ўзи учун маълум сондаги варакни белгилаб олган, акс ҳолда, мавзулар кўплиги ўқувчини малоллантириб қўйиши мумкин. Журнал эса шу шаклда ўзини янгилаб боради ва янада яхши бўлишга уринади. Ҳатто шу саволда ҳам сиз бу бобни муҳим деб биляпсиз, сиздан бошқаси эса бошқа мавзуни муҳимроқ деб билади, валлоҳу аълам.

10) Сўнгги савол: хусусан, журналингиз муштариийларига, умуман, мусулмонларга қандай сўз айтмоқчисиз?

Ха, биз йигитларга Ал-Ваъй журналига аҳамият қаратиш билан бирга, қуидагиларга ҳам эътибор бермоқларини айтмоқчимиз:

– Ал-Ваъйни, воқеа-ходисаларни изчил кузатиб, уларга ечим бериши ва табаний қилинган фикрларга риоя қилишини инобатга олиб, доим ўқиб борсинлар. Чунки унинг мавзуларини дикқат билан ўқисангиз, юкорида айтганимиздек, сизга бир нуктага қаратилган сақофат олишингизга ёрдам беради.

– Ёзувчилар жорий воқеларга доир мақолаларни кўпроқ ёзишни давом эттириши лозим. Чунки бу мақолаларнинг юксак маҳорат билан ёзилишини таъминлайди. Қачон ёзувчилар изланиш жиҳатидан ҳам, ибораларни тузиш жиҳатидан ҳам қоидага чеклансалар, мақолалари хатодан имкон қадар холи бўлади. Ёки табаний қилинган фикрларга доим риоя қилсинлар, келтирган сўзларига бошқалар айтган сўзларни гувоҳ сифатида келтирисинлар, бу гувоҳларнинг ўз манбаларига ҳавола қилсинлар, тайёр бўлган мақолаларини бизга юборишдан олдин албатта қайта кўриб чиқсинлар.

– Қодир бўлганларича, барча танишларини Ал-Ваъй билан таъминласинлар, имкон топганки алоқа воситаларида ўз мақолаларини чоп этсинлар. Чунки унинг чоп этилиши Ҳизб сақофатини ёйишни, бошқа нотўғри йўлларни тўғри йўл билан текизлашни англатади. Бу соҳада журналимиз жамоий сақофат улашишда ўз хиссасини қўшади. □

ТУРКИЯДАГИ МУВАФФАҚИЯТСИЗ ИНҚИЛОБ: ТУРКИЯ СИЁСАТИ ТАРИХИДАГИ ИЛГАРИ УЧРАМАГАН ҲОЛАТ Абу Ҳанифа – муборак Фаластин замини

Хизб ут-Тахрир амири улуғ олим шайх Ато ибн Халил Абу Рошта ҳафизаҳуллоҳ «Туркиядаги муваффакиятсизликка учраган ҳарбий тўнтаришнинг умумий баёни» сарлавҳали савол-жавоб мақолосида бундай деган. «2016 йил 15-16 кунлари мобайнида Туркияда содир бўлган воқеа-ҳодисаларни кузатиб, тадаббур қилиш натижасида, биз давлат тўнтаришига уринганлар авантюрачи, хавф остида қолган англияпараст ҳарбий зобитлар эканини эҳтимоли кўпроқ, деб биламиз.

Гарчи англияпараст ҳарбий зобитлар бу сафарги омадсиз уринишларидан олдинги инқилобларида Туркияда ўз нуфузларини сақлаб қолишга маваффақ бўлган эсалар-да, аммо бу сафар, ортларида Британия турган ҳарбийлар, Эрдоган ва унинг партияси томонидан кўрилган чоралардан сўнг яхшигина аламли тарсаки едилар. Бу тарсаки Адолат ва Тараққиёт партияси билан Исломий Тараққиёт партияси 2002 йил ҳукуматга келгандан бери ҳарбийларга туширган илк тарсаки ҳисобланади. Бу билан Америка турк сиёсати кальъаларини ишғол қилиб, усмонийлар давлатида қарор соҳиби бўлиб олди. Аммо қачонгача шундай қила оларди?!

Туркия минтақада улкан таъсирга эга стратегик аҳамият касб этгани боис Америка бу юртга Турѓут Ўзал замонидан бошлаб киришга харакат қилди. Адолат ва Тараққиёт партияси қўли билан айни истагига етди. Чунки бу партия иқтисодий силкиниш оқибатида юртнинг барча сиёсий майдонига кириб борганди. Иқтисодий силкиниш эса Булент Эжевит ҳокимияти охирларида АҚШ қўли билан сунъий пайдо қилинган. Бу нарса ўз вақтида, 2002 йил 3 ноябрда афкори оммада муддатидан илгари сайловлар ўтказиш зарур, деган қаттиқ талабни келтириб чиқарди. Охир бориб, Адолат ва Тараққиёт партияси турк парламентидаги 550 ўриндан 353 ўринни эгаллаши билан аксар овозни қўлга киритди ва мусулмонлар туйғусидан фойдаланган ҳолда, ҳукуматга чиқишга муваффақ бўлди. Чунки мусулмонлар барча исломий кўринишга қарши уруш қилган камолчи илмонийлар дастидан қаттиқ зада бўлган эдилар. Исломий кўринишлар эса уларга ўз ақидаларини, тарихларини, исломий ўзликларини эслатарди, бутун орзу умидлари шу Адолат ва Тараққиёт партияси шиорларига қадалиб қолганди. Бир чақмоқдек ялтираган ва ортида эса навбатдаги америкача илмонийликни яширган айни шиорлар

ёрдамида Америка Эрдоган Туркиясини демократия майдонига айлантиришни истади, бу майдонда мусулмонча чопонлар кийилишини, диктаторлик тузумларидан диккинафас бўлган одамларнинг мана шу чопонлар орқали бир оз нафас олишларини кўзлади. Шу билан Адолат ва Тараккӣёт партияси учдан икки қисм овозни қўлга киритиб, парламентда бир ўзи ҳукумат тузиш имконига эга бўлди. Ўшандан бери Туркия АҚШ таъсири остида ҳаракат қилмоқда. Бироқ унинг таъсири остидаги айни ҳаракати бир неча саволларни пайдо қилмоқда. Чунки Эрдоган билан унинг ҳукумати Американинг минтақадаги режаларига тўла риоя қилиб, бу давлат унинг чизигидан заррача четга чиқмайдиган бўлди, АҚШ-Туркия ўртасидаги манфаатлар борасида – андак зиддиятдан бошқа – ҳеч қандай зиддият кўринмай қолди. Яъни бу икки давлат ўртасидаги муносабатни диққат билан текширган киши жўжайин билан кул ўртасидаги муносабатдан ўзга нарсани кўрмайдиган бўлиб қолди. Бунинг хужжат-далиллари талайгина, қуйида улардан айримларини келтирамиз:

Биринчи далил: Туркия ва муборак Шом кўзғолони:

Эрдоганнинг – мен Сурияда иккинчи Ҳама юз беришига асло йўл қўймайман, деган ҳайқириги осмону фалакни титратган эди. Бу ўринда муборак Шом кўзғолонига беш йил ўтгандан сўнг бу кимсанинг қувлик билан чап беришини фош этиш ва шармандалигини очиш учун ортиқча куч сарфлашга ҳожат йўқ. Чунки Эрдоган Туркияси Инжирилик базасини бағрига олди... Халифалик давлати барпо этилишини олдини олиш учун Шом кўзғолонига зарба бераётган АҚШ коалициясига кўшилди... Башар Асад жаҳаннамидан қочиб келган қочқинларга ёмон муносабатда бўлиб, меҳмонхонадаги илмоний мухолафатга эса мулозамат кўрсатди... Суриядаги ҳарбий гурухларнинг Асад режимига қарши ҳақиқий жанг қилиш йўлидан буриш билан уларга турли қарорлар чиқариб бераётган Саудия сафида халлослаб хизмат қилмоқда... бу давлат Сурияда аёллар, болалар ва қарияларни аёвсиз қатли ом килган Россиядан унинг учоғини уриб туширгани учун – ҳолбуки, унинг учоғи 2015 йил ноябрда Англияпараст ҳарбийлар томонидан уриб туширилган эди – кечирим сўради... Шу ва бошқа қилмишларининг ҳаммаси Туркиянинг Шом кўзғолони томонидаман, деган барча гаплари фирт ёлғон эканини кўрсатмоқда. Бильякс, Эрдоган Ислом ва мусулмонлар душмани бўлган, куфр боши, дунёда биринчи давлат АҚШ фронти сафига ўтиб олганини исботламоқда.

«Дурари Шомия»нинг 2016 йил 15 августдаги хабарига кўра, Туркия бош вазири Бин Али Йилдирим Туркия Сурия ечими учун таклиф қилаётган йўл харитаси ҳақида гапириб, бунга регионал ўйинчилар иштирокида эришиш имкониятидан ғоят хурсанд эканини ифодалади. У – бугун Туркия Россия ва «Истроил» билан алоқаларни нормаллаштириб, шунингдек, Эронга яқинлашиб олгандан сўнг, Анқара ўзининг ташқи сиёсатида бурилиш ясаши ортидан айни хаританинг амалга оширилиши мумкин иш, деди. Йилдиримнинг айни баёноти Эрдоганинг 2016 йил 9 августа Россияни зиёрат қилганидан сўнг янгради. Эрдоган ўшанда Туркия-Сурия муносабатлари турфа хил босқичга киражаги, икки давлат ҳам ўзаро муносабатларнинг қайта илгарги муносабатга айланишини, ҳатто ундан ҳам яхши бўлишини режалаштираётганини таъкидлади. Инқилобга уриниш ортидан Путиннинг қўллаб-куватлаши Эрдоган учун муҳим эканини, муносабатларни ривожлантиришга икки давлатда ҳам зарурый истак мавжуд эканини билдириди. Россия билан барча соҳада ҳамкорлик қилиш механизмини қайта ишга туширишга ҳамда мудофаа саноати масаласида ҳамкорлик савиясини оширишга келишиб олди. Сурия масаласида Туркия билан Россия ўртасидаги ҳамкорлик ғоят муҳим эканини ургулар экан, Сурия масаласини мувофиқлаштириш ва сиёсий ечимга эришиш Россиясиз амри маҳол эканини билдириди... Чунки Йилдирим ҳам, унга сеҳргарлик билимини берган катта сеҳргар ҳам ёмонликни ошкор айтишдан ва барча томонларга қўшилаётганидан хижолат чекмаяпти. Бу томонлар зиммасига эса АҚШ Шомда бағоят катта масала бўлиб турган Халифалик лойиҳасини бўғизлаб ташлаш вазифасини юклаган.

Иккинчи далил: Туркия ва курдлардан қўрқув:

Туркиядаги 15 миллионни ташкил қилувчи курдлар масаласи турк ҳукмдорлари бўғзига санчилган қилтириқ ҳисобланади. Америка илгари курдларнинг Туркия жанубий шарқида мавжуд бўлиб туришларидан мустақил давлат сифатида ажralиб чиқишлирида фойдаланишга уринган. Ўшанда Туркияда камолчи армия ёрдамида инглизлар пичоғи кескир бўлган.

Бугун Туркияда, хусусан, яқинда инқилобга уриниш ҳодисаси бўлиб ўтгач, сиёсат Америка ва унинг малайи Эрдоган фойдасига ўзгармоқда экан, Американинг Ироқ Курдистони ортидан курдларга бирор мустақил давлат куришга ҳаракат қилиши кутилмаяпти. Бироқ одатда, хўжайинлар итоатсизликни даф қилиш ва ҳаммага ҳукмронлик жалб этиш, деган нарсани дастаклашади-

Туркиядаги муваффакиятсиз инкилоб: Туркия сиёсати тарихидаги илгари учрамаган ҳолат да, малайлари бошига этник озчилик таёғини нўқтаб қолишлари хам мумкин.

Бугун АҚШ Курд Демократик Иттифоқ партиясидан Шом қўзғолонига қарши урушида ишга солинувчи яна бир қурол сифатида фойдаланаётган экан, турк хукмдорлари АҚШни айни партия билан яқин муносабатда бўлаётганидан қаттиқ зада бўлаётгандарини билдиришмоқда. Бироқ хукмдорларнинг бундай қоралашлари худди кўрадаги кўйларнинг чўпон олдида бир-бери билан сузишаётганига ўхшайди, холос... Чўпон уларни таёғи билан нўқтаб қўйса ёки олдиларига бир сиқим макка ташлаб қўйса, кўйларнинг ховлиқиши ўчади-колади... Мисол учун, Туркия ташки ишлар вазирлигидаги бир масъул АҚШ давлат департаменти вакили Жон Кирби 2016 йил 7 февралда берган баёноти ортидан Анқара 8 февралда ўзидағи АҚШ элчисини чиқариб юборди, деди. Кирби ўшанда Туркия-АҚШ ўртасидаги икки хил қараш ҳақидаги саволга – ўзингизга маълум, биз курд Демократик Иттифоқ партиясини террористик ташкилот деб ҳисобламаймиз, дея жавоб берганди. Бу Эрдоган юзига тортилган биринчи тарсаки бўлди. «АФП» хабарига кўра, АҚШ маҳсус кучлари қўлларида Курдистон Ишчилар партияси медалларини тақиб юришгани тасвирланган видеолавҳа тарқалиши ортидан турк президенти Эрдоган АҚШни курд бўлгинчи жамоаларини қўллаб-куватлашда айлади. Диёрбакр шаҳрида сўзлаган нутқида Эрдоган – бизга ва НАТОга дўст бўлганлар (Америка демокчи) Сурияга аскарларини жўнатмасинлар, ахир, улар биз террористик жамоа ҳисоблайдиган аскарларнинг медалларини тақиб юришибди... деди. Бу Эрдоган юзига тортилган иккинчи тарсаки бўлди. У АҚШни Сурия осмонида учиш тақиқланувчи минтақа яратишга рози бўлмаганликда айлади. АҚШ эса тақиқлаш у ёқда турсин, ҳатто рус киравчи учоқларининг Сурия осмонида изғиб юриб, минглаб мазлумларни ўлдираётганига индамай қараб тураверди. Бу Эрдоганга берилган яна бир мушт бўлди.

Учинчи далил: Туркия ҳамда унинг яхудийлар давлати билан муносабатларни нормаллаштириши:

Тавротнинг олтинчи моддасида бундай дейилган: «Ўлдирма, лекин сизлар ўлдириласиз... Мен сенга катта раҳмат айтаман, менга нисбатан Давос тамом бўлди, энди Давосга хеч қачон қайтиб келмайман...». 2008 йил яхудийлар давлати Фазога хужум қилганда ўша пайтда Туркия бosh вазири бўлган Ражаб Тойийб Эрдоган ҳам шундай ибораларда айтилгандек позиция билдирган эди. Лекин унинг Давос конференциясидан чиқиб кетиши

Усмонлар авлоди бўлмиш султонлар қудратини гавдалантирувчи бир сиёсий позиция бўлганмиди?! Ёки шоир айтгандек ахволдами?!:

Мамлакат лақаблари хеч ўринсиз лақаблар

Кудрати шердекмиш, аммо мушук мисол миёвлар

2016 йил январда «Скай Ньюс-Арабий»нинг хабар қилишича, Ражаб Тоййиб Эрдоган Туркия «Истроил»га муҳтоҷ, шу жумладан, «Истроил» ҳам Ўрта Шарқ минтақасида Туркияга муҳтоҷ эканини очиқлади ҳамда 2010 йил «Мовий Мармара» кемаси ҳодисаси оқибатида таранглашган икки давлат ўртасидаги муносабатларни нормаллаштиришга ҳаракат қилишга даъват қилди. Турк ва араб тилларида нашр қилинган машҳур газеталарда турк президентининг – «Истроил» минтақада Туркиядек бир давлатга муҳтоҷ, биз ҳам ҳақиқатда «Истроил»га муҳтоҷлигимизни қабул қилмоғимиз даркор, бу минтақада кўриниб турган бир ҳақиқатdir, деган сўзлари нашр қилинди. Кейин Эрдоган – ҳақиқий шаклда ўзаро ҳамкорлик чора-тадбирлари татбиқ этилгандан сўнг, муносабатларни нормаллаштиришга ўтамиз, дея қўшимча қилди. 2015 йил декабр ўрталарида «исроиллик» масъуллар – «Истроил» билан Туркия Швейцарияда бўлиб ўтган яширин учрашувдан сўнг ўзаро муносабатларни нормаллаштиришга келишиб олганликларини маълум қилдилар. 2016 йил 17 августда «Скай Ньюс-Арабий»да «Туркия «Истроил»га қарши иддиолардан воз кечади ва у билан муносабатларни нормаллаштириш масаласини парламентга таклиф қиласи», «Истроил» билан Туркия ўртасида олти йилдан бери давом этиб келаётган тарангликка барҳам бериш учун июл охирларида улар ўртасида ярашув битими имзоланди. Битим талабига кўра, «Истроил» Туркияга товон сифатида 20 миллион доллар тўлайдиган бўлди, ўз навбатида, Туркия ҳам «исроиллик» аскарларга қарши жиноий иш қўзғатиш талабини бекор қиласидиган бўлди. Ўшанда 2010 йил «исроиллик» аскарларнинг Ғазо сектори яқинида инсонпарварлик юкларини олиб келган Туркия флотига қилган ҳужуми оқибатида ўн нафар турк ҳалок бўлган эди.

Тўртинчи далил: Туркия ҳамда унинг Эрон билан яқинлиги:

«Дунёда биринчи давлат» бўлган Америка муборак Шом қўзғолонини тиз чўқтиришга мўлжалланган ҳамма альтернативлари тугаб бораётганини кўргач, энди малайларимни бир-бирлари билан яқинлаштирасам бўлмайди, деган қарорга келди. У айни малайларига шундай вазифа топширган эдики, улар Шом қўзғолонига зоҳирда мухолиф бўлиб туришади, аслида эса

сиёсий ечим орқали уни бўғизлаб ташлашга сафарбар килинганлар. Бу сиёсий ечим эса Сурияни қочиб кутулолмайдиган даражада Америка қўлида қолдириш ечими эди. Масалан, Америка Башар Асад режими, Эрон ва унинг Ҳизбига вазифа юклади, сўнг улар ортидан қўзголончиларни ер тишлатиш мақсадида Россияни ҳам сафарбар қилди, аммо омади чопмади. Бу биринчи раунд бўлди. Кейин Туркия билан Саудияга қўзголончиларни кўллаб-кувватлаб, Сурия режими билан музокара қилиш ҳалокати сари етаклаш учун уларга босим ўтказиш вазифасини юклади, аммо бу ўйинда ҳам омади келмади. Бу иккинчи раунд бўлди. Ана шунда у ўқдонида қолган охирги ўқини-Эрдоган Туркиясини қўшни давлатлар билан, шу жумладан, Эрон билан яқинлашиш сари отишим зарур, деб билди. Айни очик ўйиннинг Обама учун энг зўр ютуқ бўлишидан умид қилди. Зотан, Обама «ранги оқ уй»ини тарқ этишидан олдин айтса арзигулик бирор ютуқни қайд этиш орзусида юрибди. Хўш, Американинг бу охирги ўки (Эрдоган) Шом қўзголони бўғзига санчиладими, йўқми, шундоқ ҳам бу қўзголон Обама сочини оқартириб юборди?!

Дарҳақиқат, илгари Туркиянинг собиқ ташқи ишлар вазири Аҳмад Довудўғли, «Ал-Жазира нет» хабарига кўра, Эрон президенти Ҳасан Рухоний билан учрашган. У билан муҳокама қилган масалалар орқасида Суриядаги кураш ҳам бўлган. Эрон билан муносабатларни ривожлантиришга, икки давлат ўртасидаги савдо айланмасини 50 миллиард долларга кўтаришга қарор қилган ҳамда учрашув чоғида Довудўғли Туркиянинг Эрон билан ҳамкорликда янги сахифа очишга жиддий караётганини таъкидлаган... «Онадўли» ахборот агентлигига кўра, Туркия ва Эрон президентлари Олий даражадаги ҳамкорлик кенгашининг учинчи анжумани ортидан, 2016 йил 14 апрел шанба куни пойтахт Анқарадаги президентлик саройида ўзаро матбуот конференцияси беришган. Конференцияда Рухоний – биз икки давлат ўртасидаги муносабатлар савиясини барча соҳада юкори кўтаришга қарор қилдик, деган.

Туркия кўхна исломий ўлка. Ўтмишда тарихий асрларни, турли сиёсий вазиятларни бошдан кечирган. Усмонийлар шу давлатдан бошлаб, тўрт аср давомида бутун исломий дунёга муттасил етакчилик қилдилар. Ҳукмронлик ва хўжайинлик шулар қўлида эди. Усмоний давлат, гарчи шарафу шавкатга эга бўлмаса ҳам, бироқ Росууллоҳ нинг башоратларини рўёбга чиқариб, биргина Иракли шахри Константинополни фатҳ қилганининг ўзи, унга кифоя қилди. Ахир, у Ислом билан ҳукм юритиш, кофирларга

газот қилиш ва муборак Фаластин заминини сақлаб туриш... каби барча яхшиликларга эга эдику. Кейин аср жиноятчиси Мустафо Камол қўли билан Халифаликка, бутун Йслом Умматига қарши даҳшатли инқилоб юз берди. Бу жиноятчи 1924 йил Туркияни англияпаст илмоний республикага айлантирди. Иккинчи жаҳон урушидан сўнг минтақага АҚШнинг елдек ёпирилиб кириши ортидан кураш икки давлат ўртасида гоҳ унисининг фойдасиги, гоҳ бунисининг фойдасига бўлиб турди. Бу икки давлатнинг бири, Тинч Океани ортидан келган АҚШ бўлса, иккинчиси, ҳарбий камолчи малайлари орқали юртдаги нуфуз эгаси бўлиб келган Британия эди. Америка 2002 йилда Адолат ва Тараққиёт партиясининг ҳукуматга келишидан бошлаб, бошқарувнинг учдан бир қисмини қўлида ушлаб келган экан, куни кеча камолчиларнинг ўз мақсадларига етишда омадлари келмагач, бугун Америка ёлғончи малайи Эрдоган орқали юртдаги ҳукмронлик ва хўжайинликка эга бўлди! Усмонийлар заминини эзиб-топтаётган мана шундай сиёсий манзарада кураш юрт тизгинини қўлга олишда рақобатлашаётган учта оқим ўртасида қизигандан қизимоқда. Ўз табиатида, йўналишида, тури ва таъсир кўламида бир-биридан фарқ қилувчи бу уч оқим, биринчи, камолчилар оқими, иккинчи, туллак Эрдоган оқими ва учинчи, мусулмон турк ҳалқ оқимидан иборат.

Биринчи, Камолчилар оқими. Бу оқимнинг кўз очиб эмган сути, Йслом ва мусулмонлардан нафратланиш сути бўлган. Бугун уларнинг таъсирида айтарли бирор вазн йўқ, айниқса, яқиндаги омадсизликларидан сўнг.

Иккинчи, туллак Эрдоган оқими. Юқорида айтганимиздек, бу оқим қудратга камолчилар харобаларини босиб ўтиб келди. У юртдаги сиёсий майдонда ҳукмронлик қилаётган оқим бўлиб, АҚШга юртда имкониятлар яратиб бериш сари илдам одимламоқда. АҚШ эса юрт устидаги инглизлар билан олиб бораётган ҳалқаро курашида тополмаётган нарсасини Адолат ва Тараққиёт партиясидан топди. Худди шунинг учун ҳам бу илмоний партия Йсломни татбиқ этишга даъват қилмайди, партия раҳбарлари ҳам Йсломдан заррача ҳукмни татбиқ этишмаган, бу ҳатто уларнинг ўйларида ҳам йўқ. Дарвоҷе, «Рейтер» хабарига кўра, турк президенти Эрдоган 2016 йил 27 апрелда бундай деган: Парламент раиси Исмоил Каҳрамон ўзининг шахсий фикрларини билдириб, Туркия бир диний дастурга мухтоҷ, деди. Бу хусусда менинг фикрим маълум: ҳозир давлатимиз ҳар бир диний эътиқодларга нисбатан бир хил масофани сақлаб туриши керак,

илмонийлик мана шу. «Онадўли» хабарига кўра, у 2016 йил 19 марта ҳам Туркия ўз фуқароларини эътиқод эркинлиги билан таъминловчи илмонийликдан асло чекинмайди... деган. Демак, Эрдоганнинг сиёсий йўналиши шармандали равишда ҳаммага кўриниб турибди, буни куппа кундузи булутсиз очик ҳавода қуёшни кўрмаётган кимсаларгина кўролмайди, холос.

Учинчи, мусулмон турк ҳалқи оқими. Бу Умматнинг йўқотилган салтанатини қайта олишга қодир энг кучли оқимдир. Барча муваффақият аломатлари шу оқим тарозиси палласига келиб тушмоқда. Зотан, Туркия аҳли эътиқод килувчи ва фахрланувчи Ислом ҳам, тарих қаърида мустаҳкам томир отган ҳазоратга оид мерослар ҳам, Туркия аҳлини дунёдаги мусулмон биродарлари билан боғлаб турган эътиқод бирлиги ҳам, Исломни ҳакам қилишга юзини қаратиб, эски камолчилару янги илмоний Эрдоганчилардан юзини буруви афкори омма ҳам, ҳаммаси ушбу усмоний юртни ярокли заминга айлантирмоқда. Яъни шуларнинг ҳаммаси мол-давлатга, эр кишиларига, курол-аслаҳаю ресурсларга бой юртни ҳамда масжидлардан такбирлар билан чиқиб, ифлос камолчиларга кўксини тутиб, инқилоб уринишларини пучга чиқарган ҳалқи бор бир юртни рошид Халифалик бўлмиш буюк Ислом дараҳтини ўстиришга ярокли заминга айлантирмоқда. Ҳар нарсани билгувчи ва ҳар ишга қодир Аллоҳим, Ўзингдан сўраймиз, ушбу мусулмон турк ҳалқини бир нуктага қаратилган ва таъсирили фаолиятга, Исломий Халифалик давлатини барпо этиш ишига йўллагин, Аллоҳим омин, омин. Сўнгги дуоимиз ҳамду сано бутун олам Робби Аллоҳга хосдир, деб айтмоқлиkdir. □

ОЛАМ ИҚТИСОДИ... ЖАР ЁҚАСИДА!! (1)

Хамд Тойиб – Байтул Мақдис

Оlam иқтисоди шу кунларда ҳеч истисносиз барча давлатларда ўзининг барча кўринишлари ва соҳалари билан кетма-кет бўлаётган кризисларни бошдан кечирмоқда. Ҳатто бу кризислар ва ёмон иқтисодий аҳвол бутун олам иқтисодига батамом вайрон қилувчи қулаш билан таҳдид сола бошлади. Бу олам иқтисоди ларзалар, турғунлик ва кризисларга дучор бўлаётган биринчи аҳвол ва охиргиси ҳам эмас. Чунки бу иқтисод – Гарб капиталистик низоми пайдо бўлиши билан – пайдо бўлганидан бошлаб кетма-кетма юз бераётган кризислардан азият чекиб келмоқда. Уларнинг орасида вайрон қилувчилари ҳам бўлди. Давлатлар капитализм низоми оқибатлари, ёвузликлари ва асоратларидан кўп йиллар азият чекиб келди ва шу бугунгача азият чекиб келмоқда. Улар қашшоқлик, бозорларда товарларнинг тақчиллиги, нархларнинг ўйнаб туриши, ишчилар иш ҳақининг пасайиши, бозорлардаги касод кабилар ва башарият ҳаётида акс этган бошқа хонавайрон қилувчи асоратлардир.

Барбод бўлган, касал капитализм низоми тарихидаги мана шу бъязи машхур оламий кризисларни кўздан кечирадиган бўлсак башарият кетма-кет кўп йиллар давомида азият чекиб келган бу даҳшатли асоратларни аниқ-тиник кўрамиз.

– Масалан 1929 йилда юз берган ва «буюк депрессия» деб ном олган машхур кризис фақат у бошланган Америкадагина эмас, балки бутун ер куррасида вайрон қилувчи асоратларни пайдо қилди ва башарият ундан ва унинг даҳшатли асоратларидан узоқ йиллар азият чекди. У кўплаб ширкатларнинг қулашига, молиявий ва иқтисодий муассасаларнинг хонавайрон бўлишига, бутун бошли давлатлар иқтисодининг завол топишига сабаб бўлди...

Ал-Жазира нетнинг ана шу буюк депрессия ҳақида 2008 йил 3 октябрда нашр қилинган бир ҳисботида қуйидагилар келган: «... Депрессия бошланган жой Америкадаги молия бозорлари бу кризиснинг биринчи курбонлари бўлди. Уларнинг тарихи 1929 йил 24 октябрда молия кварталидаги ёки Уолл-стритдаги Нью-Йорк биржасининг қулаши билан тамом бўлди. Ана шу «қора пайшанба» деган ном олди. Унинг ортидан ана шу йилнинг ўзида 29 октябрда «қора сешанба» рўй берди. Бу 13 миллионлик акция сотувга ташлангани сабабли рўй берди. Лекин бу акциялар қийматини йўқотгани учун харидорларни топмади... Бу иқтисодий вазият сармоядорларда кўркув уйғотди ва маклер (воситачи)лар акцияларни зўр бериб шоша-пиша сота бошлашиди. Шундан кейин

минглаб акционерлар банкрот бўлишди. Ўнлаб молия муассасалари ўзининг банкрот бўлганини эълон қилди ва бир неча корхоналар ёилиб, ишсизлар сони янада кўпайди, маҳсулот ишлаб чиқариш тўхтаб қолди. Бу кризис чўпга тушган оловдек ёйилиб оламдаги барча бозорларга кўчди. «Доу Жонс» индекси 24 октябр куни ўз қийматининг 22.6 %ини йўқотди. Умумий заарлар 22 октябр билан 13 ноябр орасида 30 миллиард долларга етди. Бу федерал бюджетдан ўн марта ортиқ бўлган ва Американинг биринчи жаҳон урушидаги сарф-харажатларидан ошиб кетган кўрсаткичdir. 1932 йил кириб келиши билан «Доу Жонс» индекси ўз қийматининг 89 %ини йўқотди...».

Доктор Абдулҳай Заллум ўзининг «глобаллаштириш огоҳлантируви» номли машҳур китобининг 73 саҳифасида куйидагиларни айтади: «1929 йилдаги буюк депрессия кризисида рўй берган нарсаларнинг сабабини кўрсатиш учун кўпгина назариялар ишлаб чиқилди. Лекин истеъмол қуввати етарли эмаслиги ва бойликларнинг адолат билан тақсимлангани асосий сабаблардан бири бўлгани тўғрисида ҳамма яқдил фикрдадир. Акциялар бозорининг қулаши эса мувозанатсизлик такрорланавергани учун сабаб эмас, натижа бўлди. Талаб камайди, капиталистлар сармояларга хўжайин бўлиб олиб уларни чанглларида маҳкам тутишди, ишсизлик авж олди, нархлар ва кирим-даромадларнинг янада пасайгани кузатилди...».

Доктор Ҳасан Нажафий эса «иқтисодий қомус»да бундай дейди: «Умуман олганда капиталистик давлатларда молиявий кризисларнинг юз бериши сабаби эркин иқтисодий низомга бориб тақалади. Чунки бу низом шахсларнинг иқтисодий майдондаги фаолиятига чек қўйиш учун давлатнинг аралашувини рад этади. Буни назорат ва йўл-йўриқ кўрсатишнинг йўқлиги деб атасак бўлади... Хусусан 1929 йилда Кўшма Штатларда юз берган кризис сабабларидан бири иқтисодий вазиятнинг бекарорлиги ва олам бозорлари эҳтиёжларини, айниқса ҳарбий маҳсулот ишлаб чиқариш билан банд бўлган Европа бозорлари эҳтиёжларини қондириш учун биринчи жаҳон уруши йилларида зўр бериб маҳсулот ишлаб чиқариш сиёсати бўлди. Уруш тугагач ортиқча маҳсулотлар тўпланиб қолди ва Америка товарлари катта касодга учради. Сабаблардан яна бири Европа давлатларининг урушдан кейин тўлаш вақти келган қарзларни тўлашга шошилмагани бўлди. Натижада бу ва бошқа сабаблар Уолл-стритда акс этди. Бу вақтга келиб йирик ширкатлардаги ҳиссадорлар бу ширкатлар акцияларини сотувга жадаллик билан чиқара бошлишди...».

— 2007-2008 йилларда машхур дунё кризиси рўй берди. Башарият бу кризиснинг асоратларидан ва даҳшатли натижаларидан ҳамон азиат чекиб келмоқда. У кўчмас мулкни гаровга қўйиш кризиси деган номни олди. Унинг хатарли натижалари молия муассасаларининг қулашига ва кўчмас мулк ширкатларининг, банклар ва корхоналарнинг қулашига олиб келди. Бу кризис товарлар нархларининг, айниқса маъданлар, нефт ва олтин нархларининг катта даражада кўтарилишига олиб келди. У валюталар нархларининг, айниқса доллар нархининг йўнашига ҳам олиб келди. Бунинг натижасида молия бозорлари ва биржаларда кўрилган заарлар триллионлаб доллар деб баҳоланди... Бу ерда бошқа натижалар ҳам бор бўлиб, бу мақолада уларни айтиб ўтишининг ўрни эмас... Америка президенти Обама ўзининг 2009 йил 26 февралда миллат ҳолати ҳақидаги мурожаатида бундай деди: «... Ҳозирги кризис чуқур ва вайрон қилувчиидир...». У қуйидагиларни ҳам айтди: «... Узоқ вақтгача бюджетимиз бизга ҳақиқатни ва солиқлардан келаётган долларлар қандай сарфланаётганини тўлиқ билдирамаган эди... кўплаб сарф-харажатлар, жумладан Ироқ ва Афғонистондаги урушларимизга кетган ҳақиқий сарф-харажатлар ҳисоб дафтарларидан чиқариб ташланган эди.... Албатта бундай ёлғон ҳисоб-китоб услублари сизлар уйларингиз бюджетини идора қилишда қўллайдиган услублар ҳам ва ҳукумат ўз маблағларинии идора қилишда тутиши лозим бўлган йўл ҳам эмас...».

Обаманинг иқтисодий командаси бошлиғи Пол Фолкер эса 2009 йил 20 февралда қуйидагиларни айтди: «... Ҳозирги кризис моҳиятини тушуниб бўлмаяпти, лекин бутун ер курраси бўйлаб бўлаётган тезлик билан қулаш ёки молиявий «эриб» йўқ бўлиш шок ҳолатига олиб келмоқда». У қуйидагиларни қўшимча қилди: «Бир йил олдин Қўшма Штатларда ишлар қийин, лекин оламнинг қолган қисми бардош бера олади, деб айтган эдик, лекин оламнинг қолган қисми бардош беролмади». У яна бундай деди: «Тарихдаги қайси даврда, жумладан ишлар ёмон бўлган буюк депрессия даврида ҳам ҳозиргидек тезлашиш бўлганини эслолмайман».

Оlam бўйлаб танилган сармоядор Жорж Сорос эса 2008 йилда Колумбия университетида бундай деди: «Оlam молия системаси кулаб бўлди, яқин келажакда қандайдир ечимлар топиш тўғрисида ҳозиргача умид учқуни ҳам йўқ...». У қуйидагиларни қўшимча қилди: «Ҳозирги бекарорлик буюк депрессия кунларидан ҳам шиддатлироқдир, у Совет иттифоқига унинг қулашидан олдин юз берган нарсаларга яқинроқдир!!...».

Хақиқатда 2008 йилда оламни бўрондек ларзага солган молиявий кризис шу бугунгача давом этяпти. Башарият унинг асоратларидан ҳамон азият чекяпти. Чунки бу кризис аслида тугагани йўқ, олам ундан, унинг асоратлари ва натижаларидан тузалгани йўқ. Аксинча олам бу вайрон қилувчи асоратлардан ҳамон азият чекяпти ва бунинг тўловини ўзининг маблағлари, меҳнатлари ва жамғармаларидан тўламоқда.

Кетма-кет бўлаётган бу кризислар – айниқса 2008 йилдаги кризис – шароитида олам иктисад майдонида янги ишлар ўртага чиқди. Оламдаги йирик иктисадчилар ва Халқаро Валюта Фонди ва Халқаро Банк каби халқаро иктисадий муассасалар бошлиқлари томонидан берилган қатор баёнотлар чиқди. Бу баёнотлар шубҳага ўрин қолдирмайдиган тарзда олам иктисадининг ҳамон катта кризисни бошидан кечираётганини, вайрон қилувчи аҳвол сари кетаётганини, бу аҳвол олам бошига катта ва кўп фалокатларни олиб келишини кўрсатиб турибди.

Америка президенти Рейган даврида молия вазири ёрдамчиси бўлган Пол Крейг Роберте «Уолл Стрит Жорнал» газетасида қуидагиларни айтди: «Мен албатта келажак хақида фол очолмайман, лекин бу кризисни олдинги анъанавий рецептлар билан муолажа қилиб бўлмайди, бундай рецептлар Америка иктисадининг тузалиб оёқка туришида иш бермайди, деб айта оламан... Чунки америкалик истеъмолчиларнинг банклардан қарз олиши истеъмолнинг асосий манбаи эди, ҳатто ана шу истеъмолчилар ҳам қарзларга ботадиган бўлиб қолди. Ишсизликка келсак, Кўшма Штатларда 10 миллион ишсиз бор. Лекин ишсизликни Клинтон ўзгартиришидан олдин ҳукм сурган ўлчовлар бўйича ўлчайдиган бўлсак, бу нисбат бугун 15 % чегарасидадир. Агар хазинамизнинг қимматбаҳо қофозларини сотиб олиш тўхтаб қолса ёки ажнабийлар уларни кам сотиб ола бошласа олдимиизда янада кўпроқ долларларни босиб чиқаришдан бошқа йўл қолмайди».

Машхур иктисадчи Рожер Терри ўзининг «иктисад телбалиги» номли китобида қуидагиларни айтади: «Америкаликлар Америкада қандайдир бир хато борлигини билишади, лекин ўша хато нима эканлигини билишмайди. Улар нега бу хатога йўл қўйилганини ҳам билишмайди. Булардан ҳам муҳими улар бу хатони қандай тузатиш кераклигини ҳам билишмайди. Уларнинг қўлидан фақат касаллик белгиларини кўрсатиб бериш келади, холос. Ечимлар деб айтилаётган нарсалардан баъзилари аслида муаммони янада чигаллаштиряпти. Бунга сабаб ана шу

ечимларнинг система натижаларини – бу натижаларни келтириб чиқарган системани ўзгартирмасдан – ўзгартиришга уринаётганидир... Зеро муаммо иқтисодий системамизни қандай татбиқ қилиш кераклигига эмас, балки иқтисодий системамизнинг ўзи муаммодир».

Ёзувчи Боб Герберт 2010 йил 18 январда «Нью-Йорк Таймс»да бундай деб изоҳ беради: «Штатлардаги молиявий кризис 1929 йилдаги буюк депрессиядан бўёнги энг шафқатсиз кризисдир. Штатларнинг солиқлардан келадиган киримларининг тез пасайганига нисбатан ҳам иш шундай. Шунинг учун фалокат яқинда эмас, балки ҳозир юз бермоқда».

Бу янги кризислар – айниқса 2008 йилдаги кўчмас мулк кризиси – олам бошига иқтисодий фалокатларни олиб келди. Бу иқтисодий фалокатлар тобора кўпайиб, уларнинг доираси кундан кунга кенгайиб бормоқда. Айтиб ўтганимиздек олам бу фалокатлардан шу бугунгача тузалгани йўқ. Бу фалокатлардан баъзиларини мисол тариқасида қўйида келтириб ўтамиш:

1 – Махсулот ишлаб чиқаришдаги ва бозорлардаги тижорий харакатдаги турғунлик ва касод кризиси. Чунки ҳозир оламдаги барча давлатлар ҳеч истисносиз турғунлик ва иқтисодий харакат заифлиги кризисидан қийналмоқда. Нефт нархлари, маъданлар ва хом ашёлар нархлари тушганига қарамай шундай бўлмоқда. Масалан «Би-Би-Си» 2016 йил 16 январда Халқаро Валюта Фондининг бош директори Кристен Легарднинг сўзларини келтирди. Бу аёл шундай деди: «Бу йил умидларни пучга чиқарадиган йил бўлади, чунки 2008 йилдаги молиявий кризис оқибатида келиб чиқсан улкан турғунликдан тузалиш ҳали ҳам давом этмоқда, лекин бу тузалишнинг шиддат билан кетаётгани қатъий эмас».

Хитойнинг Халқаро Банкдаги иқтисодчи вакили Чжэнъхуа эса бундай деди: «Олам иқтисоди дефляция (қисқариш) хатарларига дуч келмоқда. Олам бўйлаб дефляция хатари ҳозир 2016 йилдаги ва ўтган йилдаги ҳар қандай вақтдан ҳам кўра юқоридир. Бу олам иқтисоди ўзининг ортга кетишидан оёққа туришга уринаётган бир пайтда юз бермоқда...».

Иқтисодчи эксперт доктор Амр Адлий халқаро сиёsat журналининг 2015 йил сентябр сонида бундай дейди: «Олам иқтисоди ўтган асрнинг ўттизинчи йилларида хукм сурган буюк депрессиядан бўёнги энг ёмон кризис доирасига кирди... Чунки олам иқтисодига узоққа чўзилиши мумкин бўлган турғунлик ва касод таҳдид солмоқда...».

Британия бош вазири Дэвид Кэмерон эса ўзининг 2014 йил охирида «Гардиан» газетасида чиқкан мақоласида бундай деди: «Олам иктисади жадвалидаги кўрсаткичлар салбийдир, чунки оламни тиз чўқтирган кризис (яъни 2008 йилдаги молиявий кризис)дан олти йил кейин евро миңтақага дефляция босқичига гарк бўлиш таҳдид соладиган бўлиб қолди, бунга сабаб бекарорлик ва ноаниклидир...».

2 – 2015-2016 йилларда молия бозорларида рўй берган қалқишилар. Айниқса Хитой бозорларида шундай бўлди. Чунки Хитой молиявий бозор ларзалари бошланишидан бир ой ҳам ўтмасдан триллионлаб доллар зарап кўрди.

«Шарқул Авсат» газетаси 2015 йил 9 июлдаги сонида қуидагиларни ёзди: «12 июня Хитой молия бозорларидағи асосий индекс Шанхай индекси пастлай бошлади. Ўтган тўрт ҳафта давомида индекс қарийб 2044 пунктни, яъни ўз қийматининг 39 %га яқинини йўқотиб 5166,35 пункт ортга кетди. Бу эса акциялар ўз қийматининг учдан бирини йўқотгани учун 2008 йил январидан бери энг юқори даражадир. Бунинг оқибатида бозорлар бир ойдан камроқ вакт ичида 2,3 миллиард доллар миқдорида зарар кўрди...».

Америкалик иктисадчи Том Демарк эса бундай фикр билдиради: «Хитой бозорининг пастлаши хатарлари оламнинг турли томонларидағи сиёсатчиларни ва бизнесменларни ташвишга солиб қўйди. Чунки Хитой иктисадининг секинлаши ёки акциялар бозорида пастлаш юз бериши эҳтимоллари Хитой бозорига катта хажмда таянадиган Америка ва Европа ширкатларига бир фалокат бўлиши мумкин. Валюта соҳасида эса юаннинг пастлаши амалда олам бозорларининг жуда арzon Хитой товарлари билан тўлибтошишини англаради. Бу эса Америка иктисади жонланиш даврининг ўлими ва Европанинг катта иктисадий касодга яна қайтиши демакдир...».

3 – Америкада процент ставкасини даражама-даражада 2 %га етказиш учун кўтариб кўйиш режасининг ишлаб чиқилганлиги. Бундан мақсад Америка доллари қийматини кўтаришдир. Ҳолбуки Америка 2008 йилги кризис натижалари асоратларидан хали тузалгани йўқ. Америка кризис бошланишида процент ставкасини пасайтириш йўлини туттган, у ҳатто ноль фоизга етиб қолган эди. Бозорларда пул оқимини пайдо қилиш ва лойиҳаларга сармоя ётқизиши қизиқтириш учун шундай қилинган эди. Чунки кризис асоратлари маҳсулот ишлаб чиқариш секторида вайрон қилувчи бўлди...

Процент ставкасини бу тариқа күтариб қўйиш Американинг ички иқтисоди билан гардкамга ўйнашиш ҳисобланади. Чунки пул оқимининг камайиши ва одамларнинг сармоя ётқизиш учун қарзлар олишга – бу қарзлар устига қўйилган процентларнинг кўтарилиши сабабли – қизиқмай қўйиши натижасида корхоналар камаяди. Бунинг устига процент ставкаси кўтарилиши натижасида Америка доллари алмашинув қийматининг кўтарилиши хорижий тижорат харакатини катта касодга олиб келиб қўяди. Чунки товарлар нархлари бошқа валюталар муқобилида кўтарилиб кетади, бинобарин тижорат – айниқса хорижий тижорат – касодга учрайди... Американинг «Дьюк» университети мамлакатдаги йирик молия масъуллари бўйлаб ўтказган фикр сўрови қўйидагиларни кўрсатди: «Долларнинг кўтарилиши Америка экспортига салбий таъсир кўрсатди. Хорижий бозорларни акс эттирадиган ширкатлардан 75 %и долларнинг кучайганлиги бу ширкатларнинг умумий товарларидан 25 %ига салбий таъсир қилганини таъкидлади. Ширкатлардан 25 %и эса Америка долларининг кучайиши таъсири сабабли сармоя сарфлаш режаларини камайтириди». Бу факат Американинг ўзигагина таъсир қилиб қолмади, балки оламдаги барча бозорларга катта тезлик билан кўчди. Саудиянинг Ал-Жазира капитал тадқиқотлар бўлими бошлиғи доктор Абдуллоҳ Аловий қўйидагиларни айтади: «Процент ставкасининг кўтарилиши турғунликни чуқурлаштиради ва олам иқтисодига босим ўтказади, бир неча давлатлардаги, жумладан Хитой ва Европа давлатларидағи секинлашиш холати олам иқтисодини қамраб олмоқда».

Америка банкларидаги процент ставкасини кўтариб қўйишга ундовчи омил катта бўлди. Муболағасиз айтиш мумкинки, у долларни ва унинг оламдаги ҳукмронлигини қулашдан қутқазиш амалиётидир. Чунки олдин ҳам Американи процент ставкасини кўтариб қўйишга йирик давлатларнинг ўз доллар захирасини олтинга алмаштиришга бир неча бор уринишлари мажбур қилган эди. Бу ишни Хитой ва Россия аллақачон бошлаган. Чунки Лондонда чиқадиган «Шарқул Авсат» газетаси ўзининг 2012 йилдаги 12327 сонидаги охирги ҳисоботида «Wealth Wire бюллетьени»дан олган қўйидаги маълумотни тарқатди: «Хитой ҳукумати олтин қўймаларини сотиб олишни кўпайтиришни давом эттироқда, чунки бу ҳукумат 2010 йилнинг май ойи билан 2011 йилнинг апрел ойи ўртасида 66 тоннага яқин олтинни сотиб олди. Шундан кейин бу кўрсаткич апрел ойигача 489 тоннага кўтарилди. Бу эса Хитой марказий банки сотиб олган олтин миқдорлари 640

% нисбатда ошганини кўрсатади. Лекин олтин тижоратидаги баъзи манбаларнинг айтишича Хитой эга бўлган олтин миқдори бу рақамдан анча кўп. Хитой марказий банки (Хитой халқ банки)нинг расмий маълумотларига кўра Хитойнинг олтин захиралари 1054 тоннага етади. Дунё олтин кенгаши ўзининг охирги ҳисоботида кўрсатиб ўтишича Хитойда олtinga бўлган йиллик талаб биринчи ўринда турган Хиндистон ўрнини эгаллаш сари кетмоқда. Дунё олтин кенгаши ижрочи директори Маркос Гроб: Хитойда олtinga бўлган йиллик талаб хозирда 850 тонна атрофидадир – деди».

Рус марказий банки бошлиғи Эльвира Набиуллина 2014 йил 20 ноябрда дума олдида сўзлаган нутқида «бу банк ўзининг қимматбаҳо маъдандан захирасини кўпайтириш учун 2014 йил бошланишидан буён 150 тоннага яқин олтин сотиб олганини» айтди. «Халқаро Валюта Фонди томонидан 28 октябрда чиқарилган бир ҳисботга кўра Россия олтин захирасини 1149 тоннага етказиш учун олтин сотиб олишни сентябр орасида ҳам давом эттириди. Бу эса Россиянинг ўз марказий банки эҳтиёт захирасида қимматбаҳо маъданнинг энг кўпига эга бўлиб қолганини англатади. Бу шу маъдан нархлари тушиши билан бир вақтга тўғри келди. Айни вақтда унинг нисбати ана шу захиранинг 10 %ига яқинлашиб қолди».

Бу баъзи давлатлар валюталарнинг оламий молиявий таъминоти сифатидаги Америка долларидан воз кечиш учун ҳаракат қилган биринчи уриниш ҳам ва охирги уриниш ҳам эмас. Чунки бундан олдин ҳам бошқа давлатлар пул қоплами ва оламий захира сифатидаги доллардан воз кечишга уринган. Сиёsatчилар ва иқтисодчилар доллардан оламий валюта сифатида воз кечишга чақиришган. Бу фикрни биринчи бўлиб Франция президенти Шарль де Голл 1965 йил 14 февралдаги машҳур мурожаатида айтган эди. У бундай деган эди: «... Доллар илгари олтин билан таъминланган эди. Аммо ҳозир заиф нисбатда 20 % таъминланган, холос. Агар давлатлар ўзининг доллар захирасини олtinga расмий курсда алмаштироқчи бўлса Америка бунга қодир бўлолмайди. Шунинг учун уни олтин стандарт системасига алмаштириш лозим». 2008 йилги молиявий кризисдан кейин долларни алмаштиришга чақирган ва унинг сақланиб қолиши оқибатларидан огоҳлантирган кўпгина овозлар ва огоҳлантиришлар янгради. Улардан бири Франция молия вазири Мишел Сабандир. У 2014 йил августда Европа иттифоқи молия вазирлари йифини муносабати билан Брюсселда француз лойиҳасини муҳокамага кўйди. «У бугун олам иқтисодига ўз ҳукмини ўтказаётган кўк

қоғоз ўрнига альтернативларни пайдо қилиш ҳақидағи лойихадир. Бу эса иш фикрий назария остонасидан ўтиб чукур жиддий мұхомамалар доирасига кирганини англатади. Бу йүналишда Хитой марказий банкининг собиқ маслаҳатчиси Ю Йондинг ҳам – у ўзининг Америка хазинаси қимматбаҳо қоғозларини кучли танқид қилиши билан танилган, маълумки Хитой хорижий захира фондидан 1,2 триллион долларни Америка хазинасига сармоя қилиб ётқизган – 2014 йил августда Хитой раҳбарларини долларнинг заифлашишига қарши мумкин қадар күпроқ хилма-хил пулларни сақлаш йўлини тутишга чақириди... У Пекинда ўтказилган охирги халқаро иқтисодий форумда Кўшма Штатлар қарзлари ва бу қарзлар Америка миллий маҳсулотида акс эттираётган нисбат узлуксиз кўтарилишни қайд этаётганидан огоҳлантириб, Америка активлари ва олам иқтисоди учун қатор катта қийинчиликларни кутаётганини айтди...».

4 – Нефт нархидаги, ҳамда олтин ва хом ашёлар нархидаги катта пасайиш. Бу ҳам оламдаги саноат ҳаракатидаги турғунликни ва саноат учун зарур бўлган энергияга талаб камайганлигини кўрсатиб турибди. Чунки нефт нархи яримидан ҳам кўпроққа пастлаб кетди. Бунда доллар курсининг кўтарилиши натижасида мақсад қилинган сиёсий жиҳатга тааллуқли томон бор. Унда оламдаги саноат ҳаракатига, нефт бозорларида талабнинг тушиб кетганига, 2008 йилдаги кризис сабабли иқтисод азият чекаётган оламий турғунликка тааллуқли иқтисодий томон ҳам бор... Бунинг баъзи давлатлар иқтисодларига ва уларнинг молиявий киримларига вайрон қилувчи асоратлари бўлди. Масалан бу Россия ва Жазоирнинг асосан нефт экспортидан келадиган катта молиявий даромадларига таъсир қилди. Масалан «Русиял Явм» 2016 йил 11 январда рус президенти Путиннинг қуйидаги сўзларини келтирди: «Россия учун энг катта зарар жазо чоралари эмас, балки ҳукумат таяниб келаётган энергетика даромадларининг пасайиб кетганидир». Путин Россиянинг ҳозир ялпи маҳаллий маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми борасида 3,8 % нисбатда пасайиши, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришда эса 3,3 % нисбатда ортга кетишни, айни пайтда инфляция 12,7% нисбатда кўтарилганини кўрсатиб ўтди. «Русиял Явм» ҳисоботида қуйидагилар айтилган: «... Рус иқтисоди нефт нархлари 2014 йил яримидан бошлаб 60 %дан ҳам кўпроқ тушиб кетганлиги натижасида қийинчиликларга дуч келмоқда. Бунга Украина кризиси ортидан Фарбнинг Россияга қарши жорий қилган жазо чоралари ҳам сабаб бўлди. Бу аҳвол рус рублига таъсир қилиб,

унинг қиймати Америка доллари муқобилида қарийб 60 % нисбатда тушиб кетди». Арабийя нет 2014 йил 2 декабрда «рус рубли нархининг 16 йилдан буёнги энг паст даражага тушиб кетиши» деган сарлавҳа остида қуйидагиларни ёзди: «Рубл қиймати шу йилдан бошлаб доллар муқобилида 60 % нисбатда тушиб кетди. Бунга нефт нархларининг тушиб кетгани ва Фарб Россияга карши жорий қилган жазо чоралари сабаб бўлди. Бу жазо чораларига Россиянинг Украина шарқидаги сепаратистларни кўллаб-куватлагани сабаб бўлди... Нефт нархининг охирги кунларда ўзининг 5 йил орасидаги энг қуи даражасига тушиб кетганлиги рус иктиносига катта таъсир қилди. Чунки газ ва нефт экспорти федерал бюджет киримларининг асосий манбай ҳисобланади. Нефт нархининг пасайиши рубл нархининг кескин пасайишига олиб келди».

Бу пасайишнинг Жазоир иктиносига бўлган таъсирига келсак, араб тилида чиқадиган CNN каналининг 2016 йил 19 январдаги бир ҳисботида қуйидагилар келди: «... Маълумки Жазоир кучли валютадан иборат даромадларининг 98 %и нефтдан келади. Бу билан бир қаторда Жазоир ўз фукаролари эҳтиёжларининг 70 %дан кўпроғини четдан олиб келади. Бу аҳволни ўнглаш истагида иктисад бўйича тадқиқотчи доктор бен Ҳаму Абдуллоҳ CNNга қуйидагиларни айтди: «Хукумат ўзининг тўловлар балансидаги бу бузилишларни ҳал қилиш йўлини топиши лозим эди. Шу боис хукумат нефт нархи пасайишидан олдин 200 миллиард долларга етган бу камомадни қоплаш учун ўзининг банк захирасидаги валюта жамғармасини ишлатиш йўлига ўтди. Хукуматнинг яқиндаги ҳисботларига қараганда эса камомад 156 миллиард долларга етган». Халқаро стратегия ва ривожланиш журнали мудири доктор Адолат Ужжол эса CNN арабийга берган интервьюсида қуйидагиларни айтди: «Жазоир хукумати кўрган тадбир-чоралар қисқа муддатли вақтнинчалик «ямоқчилик» ечимларидир, холос. Агар бу ечимлар билан бир қаторда жиддий ва туб ечимлар ишлаб чиқилмас экан бу ечимларнинг натижалари ёмон бўлади».

5 – Европа марказий банкининг евро процент ставкаси қийматини пасайтирғани. Бу ҳам сабабларсиз рўй бермайди. Бундаги асосий сабаб саноат, қишлоқ хўжалиги ва бошқалар каби ички инвестиция иктиносий ҳаракатини рағбатлантиришдир. Иккинчи сабаб эса тижорий ҳаракатни, айниқса экспортларни кўпайтиришдир. Чунки процент ставкасининг пасайиши бозорларда пул оқимларини кўпайтиради. Кўпинча бу валюта

нархининг Америка доллари олдида пасайишига олиб келади. Бинобарин товарлар нархлари бир оз пасаяди. Бу эса товар экспорт қилишларнинг катта ҳажмда ортишига олиб келади. Ал-Жазира нет 2016 йил 23 марта қўйидагиларни билдири: «Европа марказий банки асосий процент ставкасини нольга пасайтириди. Мақсад евро миңтақаси иқтисодини кучайтиришдир. У молия бозорлари учун тўсатдан келган қарор бўлди. Лекин бу банк келажакда янада кўпроқ пасайишлар бўлиши мумкинлигини эҳтимолдан узок санади... Банк пайшанба куни ўтказилган йиғиндан кейин маблағ билан қайта таъминлаш нархи пасайганини эълон қилди. У 0,05 %дан Огача бўлган асосий процент ставкасиdir. Банк қимматбаҳо қофозларни сотиб олиш орқали миқдорий енгиллатиш программасини кенгайтиришга қарор қилди. Бу сотиб олиш ойига 60 миллиард евро (67 миллиард доллар)дан ойига 80 миллиард еврода (89 миллиард долларга) етади. Банк омонат қўйиш нархини ҳам 0,3 %дан 0,4 %га пасайтириди. Бу билан банклардан ўзига уларнинг пуллари омонат қўйилиши муқобилига қўшимча тўловларни талаб қиладиган бўлди... Бу чоралар Европа марказий банкининг инфляция қайта-қайта рўй бериши шароитида учраётган қийинчиликларни ва нархларнинг ўта паст кўрсаткичларда ўсишидан бўлаётган хавотирларни аниқ кўрсатиб турибди. Лекин бу банк бошлиғи Марио Драги йиғиндан кейин берган интервьюларида банкнинг процент ставкасини янада кўпроқ пасайтиришини эҳтимолдан узок санади. Чунки Европа иқтисоди ҳам оламдаги бошқа иқтисодлар каби оламий турғунликдан қийналмоқда. Бу турғунликни бир неча услублар ва воситалар билан енгиб ўтиш зарур...».

Исломий иқтисод эксперти Музар Хўжа 2016 йил 10 марта қўйидагиларни айтди: «Европанинг процент ставкасини пасайтириш қадамидан мақсад иқтисодий фиддиракни олдинга силжитишидир. Айниқса евро миңтақадаги дефляция хатари шароитида бу зарур. Процент ставкасини 0,05 %дан Ога пасайтириш тўғрисида Европа марказий банки ташлаган бу қадам 19 давлат иқтисодини жонлантиришга уриниш бўйича юзага келяпти. Чунки иқтисодий секинлашиш ва ортга кетишга бир йилдан кўпроқ вақт бўлди, ишсизлик тобора ошиб борди, инфляция даражаларида 1 %дан озрок ортга кетиш бўлди...». Австрия араб савдо уйининг бош котиби Хўжа бундай деб қўшимча қилди: «Процент ставкасини пасайтириш Европа бозорларига янада кўпроқ пул оқимларини сармоя ётқизишлар орқали ташлашга ёрдам беради». □

МУСУЛМОНЛАРНИНГ ҒАРБГА ҲИЖРАТ ҚИЛИШИ МУАММОСИ: УНИНГ САБАБЛАРИ, ХАТАРЛАРИ ВА ОҚИБАТЛАРИ(2)

Солиҳ Абдурраҳим Жазоир

Масалага тўғри назар ташлаш: Муаммонинг ечими шариатга риоя қилишдадир!

Шубҳасиз, бундай масалага шаръий қоидалар орқали ҳукм берилади. Шунинг учун Ғарб юртларига ёки бошқа юртларга кўчиб кетиш масаласига унинг ижобий ва салбий томонларини ақлан солиштириш, яъни унинг заарлари билан манфаатларини ақлан солиштириш орқали ҳукм чиқариш нотўғридир. Шунингдек, кўчиб кетиш масаласига унинг фойдалари ва натижалари орқали караш ҳам нотўғридир. Чунки бу у ҳақда шаръий ҳукм бўлиши лозим бўлган шаръий масаладир. Шу шаръий ҳукмга мувофиқ унинг тартиби ва унга нисбатан кўз қараш белгиланади. Мусулмонлар кўчиб кетишнинг Ислом шариатидаги ҳукмини билишлари ва уни фарзандларига ҳам тушунтиришлари лозим. Чунки бу фарзандларнинг кўпчилик қисми Ғарб юртларидан бирига етиб боришни ва орзуларини амалга оширишни хоҳлайдилар. Уларнинг истаги Ғарб давлатларининг бирида, яъни тенглиқ, эркинлик, инсоний биродарлик, илм-фан, фаровонлик, юксалиш ва бойлик бор жойда яшашидир. Жазоирда ўтказилган охирги ҳисоб-китобга караганда 50 % ёшлар юртлари бепоён ва бойликларга тўла бўлишига қарамай, ҳижрат қилишни хоҳлашади. Бошқа давлатларда ҳам нисбат бундан кам эмас.

Айни пайтда ҳижрат масаласи ҳакида баҳс қилувчилар турли фикрдалар. Айримлари баъзи шартлар билан рухсат берса, айримлари ҳижратни янада кенгайтириш ва Ғарбга таъсирини ошириш керак дейишишмоқда. Бунда улар бугун барча дунё битта диёрдек бўлиб қолди, куфр диёри ва Ислом диёри деган фиқҳий истилоҳлар эскириб қолди, ҳозир замон бошқа, улар бугунга тўғри келмайди ва ўтмишда қолиб кетди каби хужжатларни келтиришяпти. Улар яна: Ғарбни иккига бўлиш мумкин, яъни биз бирга яшаётган Ғарб ҳалқи ва Ғарб хукуматлари деган хужжатларни келтиришяпти. Биз эса мусулмонларнинг бундай шаклда кофирлар билан яشاши динга зид ҳамда ер юзидағи мусулмонлар ва уларнинг ўзлигига хатар деб биламиз. Чунки бунда мусулмонлар куфрнинг турмуш тарзидан таъсириланишдан ташқари энг камида шахсий ва жамоий тарзда фикрий ва эътиқодий жиҳатдан куфр дошқозонида эрияпти.

Чунки дин уйларда ёки Farb юртларида мусулмонларга хос ибодат даргоҳларида шахсий тарзда қилинадиган ибодат ва шиорлардангина иборат эмас. Балки у ҳаётдаги нуқтаи назар бўлиб, мусулмонлар дунёга хукмрон бўлиши, одамлардан ўзгача яхлит Уммат бўлиши ва шариатни татбиқ қиласидиган, Исломини даъват ва жиход билан барча инсониятга етказадиган давлатда, яъни Халифалик давлатида яшашлари керак. Шунинг учун биз айтамизки бугунги кунда динни маҳкам ушлаш ортидаги талаб мусулмонларнинг Халифаликни қайта тиклаш учун исломий юртларда яшашлариридир. Лекин бунинг қарисида Исломга қарши курашаётган душман коғир Farb юртларида яшаётган миллионлаб мусулмонларнинг бу муаммолар ҳақидаги мўътадил қарашларидан келиб чиқаётган ечимлари нималардан иборат. Биз буларни куйироқда баён қиласиз. Чунки Farb ҳар куни ва мусулмон юртларнинг ҳар бир жойида мусулмонларни ўлдирмоқда. Farb давлатлари эртаю кеч мусулмонлар давлати тикланишининг олдини олиш учун ҳаракат қилияпти. Уларнинг сиёsatчилари мусулмонлар уйқудан уйғонмаслиги учун бедор бўлишмоқда.

Биз айтиётган фикрга шариатдан далиллар мавжуд бўлиб, Абу Ҳанифа, Шофеий, Аҳмад, Авзой, Косоний, Мовардий, ибн Қудома, ибн Таймийя, ибн Қойим, ибн Касир ва бошқа салаф уламолари (истинботда) шу далилларга суюнишган.

1 – Жарир ибн Абдуллоҳ رض ривоят қилган хадисда Росууллоҳ ﷺ айтадилар:

«أَنَا بِرِيءٌ مِّنْ كُلِّ مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ أَظْهَرِ الْمُشْرِكِينَ»

«Мен мушриклар орасида яшайдиган ҳар қандай мусулмонга алоқасизман». Абу Довуд ривояти.

2 – Аллоҳ Таоло айтади:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّنُهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمٌ إِنَّفِسِهِمْ قَالُوا كُنُّمْ فَإِنْ كُنْتُمْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي

﴿الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَهُاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَا وَنَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ

﴿مَصِيرًا﴾

«Албатта мусулмонлар билан бирга ҳижрат қилмасдан коғирлар кўл остида яшашга рози бўлиш билан ўз жонларига жабр қилган кимсаларнинг жонларини олиш чогида фаришталар уларга: «Қандай ҳолда яшадингиз?» — деганларида: «Биз бу ерда чорасиз бечоралар эдик», дедилар. (Шунда фаришталар); «Ҳижрат қилсанглар Аллоҳнинг ери кенг

эди-ку?! (Нега дину имонларингиз йўлида бу юртдан ҳижрат қилмадинглар?)» – дейишди. Бундайларнинг жойлари жаҳаннамадир. Кандай ёмон жойдир у!» [Нисо 97]

Оятнинг тафсирида айтганки: Аллоҳ Таоло ушбу ояти каримада мушриклар орасида яшаб динни тиклашга қодир бўлмаётган мусулмонларни ҳижрат қилишга буюряпти. Оят ҳар бир мусулмон хақида умумийдир. Оятдаги (**ўз жонларига жабр қилган кимсалар**) ибораси шаръий вазифаларни адо этолмасдан кофиirlар орасида яшагани учун ҳаром амалини қилаётгани ва ҳижрат қилмаётгани туфайли ўзларига зулм қилмоқдалар. Агар у ҳижратга қодир бўлса унда ҳеч қандай узр қолмайди. Бу ердаги ҳижрат мусулмоннинг Ислом диёрига қайтиши вожиб эканидир. Бундан хулоса шуки, куфр диёрида қолиш ёки унга доимий яшаш учун ҳижрат қилиш жоиз эмас.

Ибн Касир айтади: Бу оят мушриклар орасида яшаб динни тиклай олмаётган ва ҳижрат қилишга қодир бўла туриб, ҳижрат қилмаётган ҳар бир мусулмон хақидадир. Чунки у ўзига ўзи зулм қилаётгани ва ҳаромга қўл ураётгани ижмо билан событдир.

Имом Куртубий Қуръон ахкомлари тўплами китобида ушбу оят тафсирида бу бобда огоҳлантириб шундай дейди: Агар инсон ўз динини кўрсатишга қодир бўлмаса куфр юртида яшамаслиги вожибдир. Аммо кўрсатишга қодир бўлса ва бундан бошқа яшаш жойи бўлмаса Аллоҳ хоҳласа зарари йўқ. Лекин динни кўрсатиш ва тиклаш деганининг маъноси нима?

Ушбу оят ва унинг маъносидан шу нарса аён бўляптики салаф фуқаҳолардан шу мавзу ҳақида айтилган гаплар Ислом диёри, мусулмонлар давлати ва ҳимоячиси мавжуд бўлган даврда, ҳамда давлатлар орасида нуфузи, бошқа халқлар орасида шавкати бўлган даврда айтилган. Бугун Ислом диёри мавжуд бўлмагани сабабли мусулмонлар заифлашди, яъни мусулмонлар сultonи бўлмагани учун бошқа юртлардагина эмас балки ўз юртларида ҳам омонликка эга бўлмай қолди. Шундай бир ҳолатда оламдаги ўлкалар барчаси бир хил, шунинг учун мусулмон куфр юртини танлайдими ёки мусулмонлар юртиними фарқсиз хоҳлаган жойида яшайверади деб айтиётганлар қайси ҳужжатга таянмоқда?

Шубҳасиз бундаги тўғри жавоб шуки: Исломий давлат бугунгидек мавжуд эмас экан, мусулмон куфр диёрини Ислом диёрига айлантириш учун мусулмон юртида яшashi вожиб. Мусулмонларнинг ахволини Халифаликни тиклаш орқали ўзgartiriшга ҳаракат қилиш вожиб деган нуқтаи назардан қаралганда ушбу ҳижрат мавзусига тўхталиш вожибдир. Чунки

Халифалик қулагач, Ислом диёри исломий бошқарув ва Халифалик сояси кетиши туфайли куфр диёрига айланди. Аммо у исломий юртлигича қолди. Лекин Германия ва Англия каби куфр диёрлари қандай бўлса шундайлигича қолди.

Шунинг учун аввало исломий юртларни Ислом диёрига айлантиришга ҳаракат қилиш шаръян вожиб. Бу эса давлатни тиклаш ва исломий ҳаётни янгидан бошлаш билан амалга ошади. Масаладаги асосий ва бирламчи нукта мана шу. Чунки мусулмонлар уч кундан ортиқ халифасиз яъни давлатсиз яшаши ҳаром. Мана шу асос ва мантиқдан келиб чиқиб, ўзgartириш ва Исломий давлатни тиклаш амалиётини исломий юртлардан бошлаш керак. Хусусан араб юртларидан бошлаш керак, чунки араб тили қуръон ва ҳадис тилидир, ҳамда у Исломнинг ажралмас қисмидир ва Ислом факат мана шу тил орқали адо топади. Бугун Farbdagi мусулмонлар динни тиклаш ва шариатда лозим бўлган сахих тарзда уни кўрсатишга қодирми? Шунингдек Ислом шиорларини кўрсатиш, аҳкомларини татбиқ қилиш ва унга даъват қилишга қодирми?

Бунга яна бир далил давлат мавжуд бўлган даврда Ислом диёридан ташқарида яшаётган мусулмонларни давлат ҳимоя қила олмаслиги мумкин. Муайян ҳолатларда Халифалик давлатига уларни ҳимоя қилиши ва ёрдам бериши вожиб эмас. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَنَّهُدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاءُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أُولَئِكَ بَعْضٍ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلِيْتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِنْ أَسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ الْنَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْتُكُمْ وَبَيْتُهُمْ مَيْتَقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

«Албатта, имон келтирган, ҳижрат қилган ва молу жонлари билан Аллоҳ йўлида қурашган зотлар ва (Маккадан ҳижрат қилиб келган муҳожирларга) уй-жой бериб, ёрдам қилган зотлар — ана ўшалар, бир-бирларига дўстдирлар. (Яъни, тириклари бир-бираига ҳамкор, ўрталарида ўлим бўлса, бир-бирларига меросхўрдирлар). Имон келтирган, аммо ҳижрат қилмаган (яъни ҳали-ҳануз Маккада яшаб турган) кишилар эса то ҳижрат қилмагунларича сизлар уларга дўстлик қила олмайсизлар (яъни, бир-бирларингизга ҳамкор, меросхўр бўла олмайсизлар). Агар улар

дин йўлида сизлардан ёрдам сўрасалар, ёрдам қилиши зиммангиздадир. Магар уларга, ўрталарингизда (урушмаслик ҳақида) аҳд-паймон бўлган қавмга зарар етказиши билан ёрдам қилмайсизлар. Аллоҳ қилаётган амалларингизни кўргувчиидир»

[Анфол 72]

Бу оятдаги (عَلَيْهِ السَّلَامُ وَبَرَكَاتُهُ وَسَلَامٌ عَلَيْكُمْ مَنْ شَاءَ اللَّهُ جَرِوْاْ) иборасининг маъноси ҳимоя ва нусрат деганидир. Оят тафсирида келишича: Имон келтирган, Аллоҳ ва росулига ишонган, шариатига амал қилган, Ислом диёрига кўчиб ўтган, ибодатларини bemalol қиладиган диёрга ҳижрат қилган, Аллоҳ йўлида мол ва жони билан жиҳод қилган, муҳожирларга уйини ва молини берган, Аллоҳнинг динига ёрдам берган кишилар бир бирлари билан дўстдирлар. Аммо имон келтирган лекин куфр диёридан Ислом диёрига ҳижрат қилмаган ҳижрат қилиб келмагунича уларга ёрдам бериш сизларга вожиб эмас. Агар уларга куфр томонидан зулм бўлса, уларга ёрдам беринг. Факат сиз билан ўрталарида аҳднома бўлган қавм зиддига бўлса ёрдам бермайсиз. Аллоҳ нима қилаётганингизни кўрувчи зотdir, ҳар бир кишини нияти ва амалига қараб мукофотлайди.

Аммо айрим муфассирлар Аллоҳ Таолонинг:

﴿مَا لَكُمْ مِنْ وَلَيْتَهُمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُنَجِّرُوْاْ﴾

«То ҳижрат қилмагунларича сизлар уларга дўстлик қила олмайсизлар» [Анфол 72]

қавлининг маъноси Улар ҳижрат қилиб келмагунларича ўртангизда меърос олиш йўқ ва уларга ўлжалардан улуш бўлмайди деганидир деб тафсир килишган. Лекин бу

﴿وَإِنْ أَسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الَّذِينَ فَعَلَيْكُمُ الْأَنْصُرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيشَقٌ﴾

«Агар улар дин йўлида сизлардан ёрдам сўрасалар, ёрдам қилиши зиммангиздадир. Магар уларга, ўрталарингизда (урушмаслик ҳақида) аҳд-паймон бўлган қавмга зарар етказиши билан ёрдам қилмайсизлар» [Анфол 72]

ояти ва сура охиридаги оят билан насх қилинади. Муфассирларнинг фикрича ҳар қандай ҳолатда ҳам Ислом давлати мавжуд экан бошқа юртдаги мусулмонларга куфр томонидан зулм бўлса, ва зулм қилаётган қавм билан Исломий давлат ўртасида аҳднома бўлса мусулмонлар уларга ёрдам бера олмайди. Сабаби улар омонлик ва ҳимоя бўлан Ислом диёрига ҳижрат қилмаганидир.

Биз айтамизки: бугун Farb давлатларининг бирида яшаётган мусулмонлар ўзлари яшаётган давлат фуқаролигини олган бўлсалар ҳам қатл, репрессия, фикрий ва сиёсий камситиш каби зўравонликларга аксар ҳолларда йўлиқишишмоқда. Уларнинг бирортаси мен америкалик, ёки канадалик, ёки франциялик, ёки британиялик, ёки финляндиялик, ёки белгиялик, ёки даниялик ёки австралияликман деб айтмасин. Чунки Farbnинг мусулмонлар билан бўладиган урушининг биринчи кунидаёқ улар мусулмон бўлганлари учун фуқароликдан маҳрум бўлади ёки визаси бекор қилинади. Мусулмонликки кофирлар орасида яшашгани туфайли нуқсонга йўлиқкан эди. Farb сиёsatчилари Исломни бундай пайтда террорчига чиқаришади. Натижада уларни шубҳа остида бўлсада келган жойларига ёки аждодлари келган юртлар, яъни исломий юртларга қувиб чиқишиади. Биз буни бугун амалда кўриб турибмиз.

Бунинг устига агар Ислом диёри мавжуд бўлса, куфр диёрини ватан қилиб яшаш хижрат вожиб бўлганлар учун қатъян ҳаромдир. Чунки мусулмон куфр диёрини ватан тутиши уни куфр диёри аҳлидан қилиб қўяди. Шунинг учун унга Исломий давлат билан бўладиган ва бошқа шахслар билан бўладиган алоқалар жиҳатидан куфр диёри аҳкомлари ижро қилинади ва бу шариатда маълум. Масалан унга жазо ижро қилинмайди, закот олинмайди, Ислом диёридаги кимсадан мерос олмайди, Ислом диёридаги кимсага нафака бериши вожиб эмас...

Шунингдек куфр диёрини ватан тутган мусулмон тижорат, ёки даволаниш, ёки илм олиш, ёки яқинларини зиёрат қилиш, ёки саёҳат, ёки бошқа мақсадда Ислом диёрига келса ва у ерда бир кунми, бир ойми, бир йилми ёки ундан кўпроқми турса, унга омонлик сўраган шахснинг ҳукми ижро қилинади. У Ислом диёрига омонлик, яъни давлат рухсати билан киради. Чунки бу ерда масала унинг қанча туришида эмас, қайси давлат фуқароси эканидадир. Шунингдек Ислом давлати фуқароси бир мақсад сабабли куфр диёрига борса (агарчи у ерда узоқ муддат турсада) Ислом диёри аҳли ҳисобланади ва у мусулмонлар фойдаланган ҳуқуқлардан фойдаланади ҳамда мусулмонларга вожиб бўлган амалларни бажаради. Ислом диёри бўлмаган ҳар қандай ўлка уруш диёри ҳисобланади ва уруш диёри ҳукмини олади. Бу давлати фуқаролари мусулмонми, кофирми фарқи йўқ. Лекин бу давлатни фатҳ қилинаётган пайтда зулм қилиб ўлдирилмайди ва унинг моли ўлжа сифатида олинмайди. Шунингдек Ислом давлати

фуқаролигини қабул қилган шахслар мусулмонми зиммийми фарқсиз уларга Ислом диёри ҳукмлари ижро қилинади.

Бу масалани ёрқинлаштириш, мусулмонлар ҳаётида давлат бўлишининг аҳамиятини шарҳлаш ва давлат тиклангунича бошка нарса билан шуғулланиш жоиз эмаслигини тушунтириш учун қуидагиларни келтирамиз:

Кофири мустамлакачи капиталист ва Исломга душман Farb мусулмонлар кучини сири нимада эканини билгач, яъни бу куч Ислом ақидаси ва фикрларида эканини билгач, уларнинг зеҳнларидаги барча нарсалар ҳакидаги фикрларни бузишга киришди. Бу нихоятда хатарли иш бўлиб, Исломий Уммат билан бўлган курашида катта муваффақиятлар келтирди. Натижада Farb мусулмонларнинг давлатини кулатиш, юртларини тақсимлаш, уларни сиёсий ва ҳарбий жиҳатдан оккупация қилиш ва бойликларини талон-тарож қилиш орқали сиёсий томондан тобе килиб олди. Бундан ҳам хатарлиси мусулмонлар ичida Farb сақофати ва билимидан аралашган қоришмани Ислом деб, ёки Исломдан деб, ёки Исломга зид эмас деб тарқатадиган кимсалар пайдо бўлди.

Бу қоришма ва унинг ортидан пайдо бўлган сиёсий таназзул таъсирида Умматни ўз динига қайтишини хиргойи қилаётган аксар минбар эгалари, қалам соҳиблари, даъватчилар, ислоҳотчилар, воизлар, муршиидлар, ёзувчилар ва муфаккирлар Халифалик давлатини тиклаш вожиблиги ҳақида гапирмайдиган бўлишди. Давлатки исломий жамиятни ва Уммат яхлитлигини шакллантирадиган ягона сиёсий вужудда мусулмонларни жамлайди. Чунки у бу яхлитликни шубҳасиз шариатдаги энг буюк фарзлардан эканини билади.

Чунки Аллоҳ юборган нарса билан ҳукм юритиш ҳаётнинг барча соҳаларини ўз ичига олади. Аллоҳ юборган нарса билан ҳукм қилмасдан динни тиклаб бўлмайди ва Исломга қайтиб бўлмайди. Бошқача айтганда одамларга тавҳид ақидаси талабларини юклаш ва Аллоҳга ибодат қилишини талаб қилиш, яъни шариат аҳкомларини татбиқ қилиш орқали дин тикланади.

Бу эса ҳаётининг барча ишларида, шу жумладан ибодат ва ахлоқда инсонларни Ислом низоми билан бошқариш деганидир. Исломий шариат татбиқ қилинмаса яъни Исломий давлат бўлмаса банда Исломга жамоат ва Уммат даражасида амал қила олмайди.

Шунинг учун мусулмонлар ҳаётида давлат бўлиши вожиблиги ҳақида гапирмаслик, ҳамда мусулмонлар зеҳнидаги жамият таърифидан бошқарув ва давлат тушунчаларини чиқариб ташлаш

қанчалар хатарли эканини кўрсатиб бериш зарур. Бу ишни Умматга бугун бўлаётган ва келажакда ҳам бўлиши мумкин чакириқларга назар солиш орқали қилинади. Масалан мусулмонларнинг ғайриисломий хусусан капиталисик юртларга ҳижрат қилиши ва у ерда кофир, мушрик, ахли китоб ва бошқалар билан бирга яшашига бепарво бўлиш катта мусибат ва хатарли чакириқлар денгизидан бир томчи бўлди. Бу саноқсиз мусибатларга назар солиш мусулмонларнинг бугунги кундаги тубан, емирилган, синган ва қулаган воқесини муолажа қилишга уларнинг алоқадорлиги жиҳатидан муҳим аҳамиятга эга. Мусулмонлар бундай ахволга куфр кучлари биринчи жаҳон урушидан сўнг Исломий давлатни қулатгач фикрий, сақофий ва ахборот соҳасида тўла ҳукмронликни қўлга киритгандан кейин, ҳамда ҳалқаро ҳаётга сиёсий, иқтисодий ва ҳарбий жиҳатдан ҳукмронликни қўлга киритгандан кейин тушди.

Ҳар қандай ҳолатда ҳам бугунги воқега кўра, Ғарбга доимий яшаш учун ҳижрат қилаётганлар динимга тўла амал қиламан ва Исломий давлатни тиклаш, мусулмон юртларда мусулмонлар ахволини ўзгартириш учун исломий даъватни олиб чиқаман деб ўйлаши хато. Чунки ҳар қандай ҳолатда ҳам улар на шахс сифатида, на оила, на ҳизб, ва на жамоат сифатида бу юртларда Исломга саҳих тарзда даъват қила олмайди. Чунки бу юртларга келиш сабаб ва боислари асосан ушбу тўрт ҳолатдан бирида бўлган:

1 – Илмонийликни қабул килгани ва Ғарбликлар каби яшашга қизиққани сабабли дунё талабида келиш. (Шу мақсадда келганлар кўпчиликни ташкил қиласди).

2 – Шахсиятидаги заифлик сабабли ўзини олиб қочиши, ҳамда Ислом ва Исломий Умматга нисбатан масъулиятидан қочиши.

3 – Мусулмон юртлардаги сиёсий ва иқтисодий зулм, ҳамда ёмон бошқарув сабабли у ердан қочиши.

4 – Қийноқ, зўрлаш ва ўлимдан қочиши. Шунингдек улар кўчиб бораётган Ғарбга малай ҳокимлар томонидан бўладиган фуқароликдан маҳрум қилиш каби ишлардан қочиши.

Бу нарса аксар ҳолатларда уруш туфайли ёки кофир Ғарб аралashiши туфайли исломий юртга мусибат ва фалокат тушгандан кейин юз бермоқда. (Масалан 1948 йил Фаластинда, 2003 йил Ироқда, бугун эса Шомда юз бермоқдаки, бунда мусулмонларни ўз юртларини ташлаб Европа ёки бошқасига ҳижрат қилишга мажбурлашмоқда). Қисқа қилиб айтадиган бўлсак Ғарбга ҳижрат

қилиш сиёсий қочқинлик, ёки тинчлик излаш, ёки яхшироқ яшаш учун бўлмоқда. Бу ишлар мусулмонлар заифлашган пайтда, ҳамда руҳий ва моддий жиҳатдан синган пайтда юз бермоқда. Муҳожир аксар ҳолатларда шахс сифатида ўзлиги тепаланишига рози бўлади, ҳамда ўзи ва оиласини кутиб олаётган Ғарб давлатининг фикрий ва сиёсий қуролига айланади. Бу бугун барчага аён хақиқатdir.

Шунингдек шахслар Ғарб жамиятларида Исломга комил тарзда даъват қила олмайди. Бу ишда ғарблеклар билан тўқнашув юз бергани учун шахс сифатида ва ташкилотлар орқали чекланган шаклда жузъий даъват қилиши мумкин. Чунки ғайримусулмонлар, бошқа жамиятлар, ҳалқлар ва давлатларга Исломни етказишдаги йўл давлат олиб борадиган жиҳоддир. Бу хусусдаги хулоса шуки мусулмонлар учун Халифаликсиз азизлик бўлмайди. Шариат билан ҳукм юритадиган ва Исломни татбиқ қиласидиган давлатсиз Уммат даражасидаги жамоат ҳам, Ислом ҳам бўлмайди. Шундай экан мусулмонлар куфр етакчилиги остида шахс сифатида динларини ушлашларида нима маъно бор. □

ИСЛОМИЙ БАНК ИШИ – ТАНҚИДИЙ ҚАРАШ: МАЛАЙЗИЯ МОДЕЛИ (2)

Лутфий ибн Мұхаммад

Исломий банклар воқесига танқидий назар

Маълумки муваффакият меъёри исломий нұқтаи назарга кўра сахих тариқат билан истинбот қилинган шаръий хукмларга қаттиқ амал қилиш ва мақсадларга қанчалик эришиш билан белгиланади. Исломий банклар мақсадларига кўз ташлайдиган бўлсак, бу банклар ишини ва уларнинг ўзлари мавжуд бўлган давлатларни иқтисодий ўстириш ва оёқка турғазиш соҳасида эришган натижаларини ўрганиб чиққан кўпгина иқтисодий таҳлилчиларнинг айтишича исломий банклар ўз мақсадларининг барчасига эришиш у ёқда турсин, бу мақсадлардан биронтасига ҳам тўлиқ эришмаган. Бу банклар ишининг боришида бошиданоқ шаръий тойилиш бўлганини-ку айтмай қўя қолайлик. Шу ўринда исломий банк иши бошловчиларидан бири Мұхаммад Умар Шабранинг сўзларини эслатиб ўтамиз. У бундай деган эди: «Исломий иқтисодий молиявий йўл фақат тўла қамровли ислоҳ қилишнинг бир қисми бўлсагина муваффакиятга эришиши мумкин, акс ҳолда йўқ». Маҳатир Мисрда ўтказган бир матбуот йигинида бундай деган эди: «Малайзиядаги исломий банклар исломий чеклар ҳақидаги қонун кучга кирган пайтда бу банкларга бўлган талаб матлуб даражада бўлмагани учун муваффакиятсизликка учради. Чунки у ердаги мусулмонлар динда фуқаҳолар эди». Демак Маҳатирга кўра исломий банклар шаръий жиҳатдан етарли даражада мос бўлмаган. Бунинг оқибатида муваффакиятсизликка учраган ва муваффакиятсизлик сари кетмоқда. Қуйида бу молиявий муассасалар ботган тойилиш ҳажми қанчалигини кўрсатиб берувчи баъзи нұқталарни ҳавола қиласиз:

1 – Мусулмонлар воқесига юзаки назар:

Исломий банклар исломий уйғониш даврида пайдо бўлди. Чунки Умматнинг жуда кўп фарзандлари фикрат ва ҳаёт йўли сифатидаги Исломга жуда ташна эди ва ҳамон ташнадир. Бу мусулмонлар Ислом капитализм ва коммунизм ўрнини эгаллаб, оламни адолат, тинчлик ва тараққиёт сари етаклашга қодирдир, деб биладилар. Лекин бу ғояни кўтариб юрган кўпчиликнинг зеҳнида ўрнашиб қолган юзакилик ва тарихий ходисаларни бир-бирига боғлай олмасликлари оқибатида улардан баъзилари хато йўлни танлайдиган ва отнинг олдига аравани қўйишадиган бўлди. Улар ҳозирдаги мавжуд давлатлар ўзгартиришга эмас, ислоҳ

қилишга муҳтож исломий шаръий давлатлардир деб ишонгандари учун риболи банклардан нусха кўчириб уларга исломий «тўн»ни кийгизишни давлатни исломлаштириш сари ташланган тўғри қадам бўлиши мумкин деб билишмоқда. Айниқса улар одамларнинг қайсиdir вактда бу лойиха теварагига жипслашганларини кўришганидан кейин шундай фикрга келишмоқда. Аслида эса бу ғоя соҳиблари тушуниб етмаётган иш шуки, муаммо мамлакат ишларини юритаётган ана шу қонунчилик системасиdir. Бу система ғайришаръий асослар устига қурилган. Ўзгариш ясашга ҳаракат қилаётган ҳар бир киши тушуниб етиши зарур бўлган ҳақиқат шуки, бу парчалаб, майдалаб ташлашга асос солган Фарбнинг ўзиdir. Farb якка ҳукмрон бўлиш учун ва юртларни Ислом асосида бирлаштиришга бўлган ҳар қандай уринишга йўл кўймаслик учун юртимизни парчалаб ташлаган. Шунга кўра демак ҳақиқий ўзгариш ботқоққа гул экиш билан бўлмайди. Шундан кейин бу ботқоқнинг суви ширин бўлиб қолади, дейиш нодонликди. Аксинча тўғри ғоя мана шу ботил системани ўзгаририб унинг ўрнига Уммат фикрларига ва исломий тушунчаларга мос келадиган бирлашиш системасини ўрнатишиди. Фаровонлик ва тараққиёт шу билан рўёбга чиқади. Шунда исталган уйгонишга эришамиз ва ҳақиқий будийят маъносини рўёбга чиқара оламиз. Бу ўринда шуни ҳам айтиб ўтиш муҳимки, Мухаммад Умар Шабрага ўхшаган исломий банклар ғояси етакчилари фикрларидан қайтиб фақат тўла қамровли ислоҳгина исломий банклар ғояси муваффакиятига кафилдиr ва олдин чизилган мақсадлар исломий банкларга етган қаттиқ тойилиш натижасида қуруқ орзу бўлиб қолди, деб икрор бўлишмоқда. Шундай экан улар Умматнинг исломий ғояни табаний қиладиган ва уни оламга олиб чиқадиган бир давлатга муҳтож бўлиб турганини, шунинг учун ҳақиқий ҳаракат мабдай сиёсий ҳаракат эканлигини тушуниб етишармикан.

2 – Исломий иқтисодни кичрайтириб ташлаш:

Иқтисод илми билан иқтисодий низом ўртасидаги фаркни ажратса олмаслик оқибатида исломий иқтисод мавзусини кўтариб чиқаётганлардан кўпчилиги унинг моҳиятини тушунмай бўм-бўш доира ичida айланмоқда. Айниқса мусулмонлар ҳаётининг бу муҳим қисми ҳақидаги китоблар камлиги шароитида шундай бўлмоқда. Шунга кўра демак исломий банклар исломий иқтисоддаги бир муҳим «фишт» бўлади деб қараш аслида зоҳири исломий, ботини эса капиталистик фикратдир. Бунга далил шуки, банк капитализм низомида энг муҳим таянч ҳисобланади.

Марказий банклар муомала юритадиган процент ставкаси эса кутилаётган ўсиш нисбатини ва бошқа нисбатларни белгилаб беради. Шунга кўра демак капитализм низомида банк шу низомнинг бир ажралмас қисмидир ва банкларнинг қулаши 2008 йилда бўлганидек иқтисодий кризисга олиб келиши мумкин. Лекин исломий иқтисод ҳақида сўз борганида иш бутунлай бошқачадир. Чунки исломий иқтисод маблағ билан таъминлаш муассасаларини ўз жиҳозидаги фаръий (бўлим) муассасалар деб ҳисоблайди. Бойлик, турли мулклар ва Байтул молга тушадиган киримлар иқтисодий низом баҳс қиласидиган ишлардир. Исломий иқтисодий низом татбиқ қилинган пайтда адолат рўёбга чиқишини кафолатлайди. Булар исломий банкларни қабул қилаётганларда ғойиб бўлган ҳукмлардир. Шунга кўра демак исломий иқтисод теварагида кўплаб шубхалар юрадиган бир кичкина муассаса бўлишдан кўра кўп даражада улкандир деган сўзимиз фиқҳий кутубхонадаги молга эгалик қилиш, уни касб қилиб топиш йўллари ва сарфлаш йўллари ҳақидаги барча нарсани муолажа қиласидиган ҳукмлар ўрин олган китоблар исботлайдиган сўздир.

3 – Шаръий таълим бериб тайёрлашнинг ва ихтисос ахлининг йўқлиги:

Исломий банкларни қабул қилаётганларнинг кўпчилиги бу банкларнинг – банк иши илми билан шаръий фиқҳ, исломий амал, фикрат бўлган жўшқинлик ва имонни ўзида жамлаган зарур кадрларни тайёрламай туриб пайдо бўлганлиги – бошланишданоқ уларни осон тойиладиган қилиб кўйди, деган яқдил фикрдадир. Шаръий томон структурасини қайта тузиб уни чизилган режага мослаштиришга уринишлар бўлган бўлса-да лекин бу уринишларнинг кўпчилиги мурожаат қилинадиган битта фиқҳий манба деган нарса йўқлиги натижасида барбод бўлди. Мухокамага қўйилаётган молиявий муомалалар ҳақидаги фиқҳий раъйларни бирлаштириш учун кўпгина мамлакатларда қанчадан-қанча йиғинлар, конференциялар ва иш семинарлари ўтказилди. Лекин бу муаммо ечимини топиш олдида ғов бўлиб турган тўсиқ фиқҳий раъйларнинг турлича эканлигидир. Масалан Малайзия фақихлари ийна байини мубоҳ дейишаётган бир пайтда бошқа фуқаҳолар уни ҳаром дейишишмоқда. Муробаҳа муаммоси, қарзни сотиш муаммоси ва бошқа кўп муаммолар ҳам бор. Бунинг устига фатво беришга бошли бўлиб олган кишиларда ҳукмларни истинбот қилишларига имкон берадиган етарли шаръий билим йўқ. Бунинг оқибатида иш кўпинча ҳавоий хоҳишга нишон бўлиб қолмоқда. Шу ўринда яна бир бор таъкидлаймизки, шаръий ҳукмларни табаний қилиш

салоҳиятига эга бўладиган шаръий валийюл амр (халифа)нинг йўқлиги оқибатида анави кишилар топишга ҳаракат қилаётган шаръий мурожаат қилинадиган манбага эришишнинг иложи бўлмай қолди. Ислом бир-бирига чамбарчас боғлиқ, бир-бирини тўлдирадиган ҳалқалар мажмуасидир. Шунинг учун битта ҳалқани бошқасидан айри ҳолда татбиқ қилишга уринишнинг шаръий ва дунёвий оқибатлари бўлади. Шунинг учун демак покиза, холис иш ана шу сиёсий вужудни пайдо қилишдир. Бу сиёсий вужуд ана шу ҳалқаларни амалий татбиқ ўrniga қўяди. Бу билан эса Умматни энг камида маъносиз, иккинчи даражали фикҳий жанг деб айтса бўладиган жанглардан сақлаб қолган бўламиз. Баъзи кимсалар бундан фойдаланиб Умматга ўзларини ва бошқаларини гўё Уммат ҳақида қайғурадиган қилиб кўrsatiшлари ҳам мумкин.

4 – Режимлар умрини узайтириш:

Исломий Умматнинг тарқоқлик, қолоқлик ва фасоддан иборат бугунги аҳволи ҳақида фикрлайдиган киши бу зулматли тунелдан чиқиш кайфияти ҳақида ҳам фикрлайди. Киши умид қилинган уйғонишини амалга ошириш учун ва илғор умматлар карвонига қўшилиш учун ҳаракат қилаётган холис киши бўлиши мумкин. Лекин Уммат бошдан кечираётган ёмон аҳвол воқесини нозик нуқталаригача ажратиб тиник тушуниб олмасдан туриб фақат ихлоснинг ўзи асосидагина бўладиган ҳаракат Умматни фасодга янада кўпроқ қулашига ва бу фасод томирларини мустаҳкамлашга олиб келиши мумкин. Шунга кўра демак бир ихлоснинг ўзигина етарли эмас. Балки иш фикрлаш тариқати жихатидан ва фикратни воқе ҳаётда пайдо қилишга ҳаракат қилиш жихатидан Шариатга мувофиқ бўлиши вожиб. Фузайл ибн Иёз роҳимаҳуллоҳ ҳақида у кишининг шундай деганлиги айтилган: амални яхши қил, уни ихлос билан қил ва тўғри қил. Амалнинг тўғрилиги эса унинг Шариатга мувофиқ бўлишидир. Реал йўл соҳибларидан кўпчилиги даъво қилаётгандек Шариатга хилоф бўлиши эмас. Бу кимсалар шубҳали фикрлар ва тушунчаларни қабул қилишдан уялишмайди. Уларнинг далили бу фикрлар ва тушунчаларнинг Исломга хилоф эмаслигидир, холос. Масалан исломий молия муассасаси «Ясор» маслаҳатчиларидан бири: «Куръонда ҳаром қилинмаган барча муомалани олаверамиз» деди. Бу билан улар кўпгина шубҳали муомалаларни табаний қилишга мана шу эски-янги қоидага биноан кенг йўл очиб беришиди. Айниқса исломий юртлардаги режимлар умрини узайтириш ҳақида сўз борганида мана шу муқаддима зарурдир. Исломий молияга чакираётган оқим адолатсиз режимларни шаръий ва уларга итоат қилиш вожиб деб

билмоқда. Бу оқимдагиларнинг даъвосича ўзгариш ясаш бутун системани исломлаштиришга ҳаракат қиласиган исломий муассасаларни пайдо қилиш орқали – бу муассасалар мудаввафакиятга эришган тақдирда – даражама-даражада бўлиши керак эмиш. Шунинг учун уларнинг конференцияларида бошқарув низомининг шаръий ёки шаръий эмаслигига яқиндан ҳам, узоқдан ҳам тўхталишмаётганини кўрасиз. Аксинча уларнинг бутун ғами нусуслар устига биргалашиб ёпирилиб бу нусусларни давлатлар қонунларига мослаштиришга уринишdir. Шунинг учун ҳам Саудия, Бахрайн, Малайзия, Туркия, Қатар... каби исломий банкларга бутунлай ётиб олган давлатларнинг кўпчилиги мана шундай ғояларни қўллаб-куvvatлаётганини кўрасиз. Бу давлатлар шундай ғояларни жамиятдаги таълим олаётган қатламлар ўртасида кенг шайхларга мезбонлик қиласига, фиқхий ва иқтисодий жамиятлар ва муассасаларни тузмоқда. Бу тўғрида исломий молия дуч келаётган хавфлар ҳақида Малайзияда ўтказилган бир йиғинга ҳозир бўлдим. Улар ҳақида шайх Али Корадоғи фикрларини илгари сурди. У исломий банкларнинг кўзга кўринган арбобларидан бири ҳисобланади. У мусулмонлар уламолари дунё иттифоқи раиси ҳамда курд исломий робита раиси ҳамдир. У йиғинда исломий банкларнинг турли хавфларга дуч келаётгани, жумладан исломий банкларнинг асосий структурасига зид бўлган қонунчилик томонига дуч келаётгани ҳақида гапирди. Лекин шайх бу бузилишнинг режимлар Аллоҳ ва Росулига қарши уруш қилаётган илмоний режимлардир, исломий банкларнинг мавжуд бўлиб туриши шу режимлар содда кишиларни алдаб лақиллатиш учун фойдаланаётган бир ниқобдан бошқа нарса эмас деган ҳақиқат-моҳиятини баён қилиш учун бир қадам ҳам олдинга силжимади. Бу шундай конференциялар ва йиғинларнинг бир намунасиdir. Шунинг учун бу исломий муассасаларнинг мавжуд бўлиб туришидан энг кўп фойда оладиганлар мусулмонлар юртларида мавжуд алолатсиз режимлардир. Бу қуйидаги бир неча жиҳатдан шундай:

Биринчиси: айбни бу режимлардан йироклатиб, уни шаръий ҳукмларга ағдариш. Бу шаръий ҳукмларни ҳозирги молиявий ривожланиш билан бирга қадам ташлашга ярамайди, деб айблаш. Мана бу Маҳатир айтган сўзлардир: «Малайзияда исломий банкларга – исломий чекларга амал қилиш ҳақидаги қонун кучга кирган пайтда – талаб катта бўлмади. Чунки у ердаги мусулмонлар динда фукахолар эди». Бу билан эса режимлар танқиддан омонда

қолади ва ўзгариш ясаш ғояси эришиш қийин бўлган бир қуруқ орзуга айланиб қолади.

Иккинчиси: Мусулмонларни режимларнинг шаръий ёки шаръий эмаслиги ҳақида гапиришга ҳали эрта, аслида фуқаролик жамияти муассасаларини пайдо қилиш зарур, исломий иқтисодга эришиш учун исломий банклар ҳақида жамият онгини очиш зарур, дейдиган қилиб қўядиган иккиламчи масалалар билан чалғитиб банд қилиб қўйиш.

Учинчиси: исломий ечим лойиҳаси тўғрисида Исломий Уммат хафсаласини бутунлай пир қилиш, Ислом ўз аҳкомлари билан олдинга силжишга ва ривожланишга ярамайди, унинг ҳукмларининг ўзгармай туравериши ва ижтиҳодларнинг ҳар хиллиги исломий банклар ғояси муваффақиятини қийин иш қилиб қўймоқда. Шунга кўра демак ечим диннинг ўз ўрнини ва иқтисоднинг ўз ўрнини сақлаб қоладиган низомни татбиқ этишдадир, деган тушунчаларни сингдириш. Вахоланки бу илмонийликнинг айнан ўзидир.

Хотима:

Умматнинг бутун жисми бўйлаб ортидан ҳам, олдидан ҳам кўп ханжарлар санчилди. Бу ханжарлар Уммат душманлари томонидан ҳам, уларнинг малайлари томонидан ҳам ва ўзларини яхши иш қилмоқдамиз деб ҳисоблаётган Уммат фарзандлари томонидан ҳам санчилди. Исломий банкларнинг оламдаги қатор иқтисодий ва сиёсий ўзгаришлар натижасида реакция билдириш сифатида юзага келганлиги шундок қўриниб турибди. Буни тушуниш учун дикқат билан ёки ихлос билан фикр юритишининг ҳожати йўқ. Чунки бу банклар шаръий жиҳатдан дикқат билан баҳс қилингани йўқ. Аксинча уларни шошма-шошарлик билан вужудга чиқариш уларнинг барбод бўлиши уруғи уларнинг ўз ичидаги қилиб қўйди. Кишини хафа қиласидиган иш шуки, бу ғоянинг барбод бўлишидан Умматга зарба бериш учун пайт пойлаётган кимсалар карнай бўлиб барча томонга жар солиш учун фойдаланиб қолмоқда. Ислом аҳкомларига бўлган ишончни қайта тиклаш учун воқелик ҳақиқатини тушунадиган бир жамоий мабдай ҳаракат керак. Бу ҳаракат воқеликка нисбатан муносабат билдира олади ва мабдаси Ислом бўлган батафсил мукаммал лойиҳани ўртага ташлай олади. Унинг мақсади уйғониш ва тараққиётдир. Мана шу ҳақиқий альтернативдир. Умматнинг барча қатламлари бу альтернативни тушуниб етиши вожиб. Яъни Ислом ўзининг иқтисодий низоми билан адолатни ва давомли ривожланишни рўёбга чиқаришга, бойликларнинг ёмон тақсимланаётганига ечим топишга,

камбағалликка қарши курашишга қодирдир. Ҳамма шуни яхши билсинки, бу баъзилар ўйлаётганидек қурук шиорлар эмас. Аксинча у фикҳ китобларида батафсил баён қилинган ишдир. Фикҳий хазиналар молия ҳукмлари ва уни гўзал тадбир қилишга тааллуқли барча нарса тўғрисида Умматга кифоя қиладиган ва ошиб қоладиган нарсалар билан тўлиб ётибди. Бу альтернативни татбиқ қилиш учун фақат Уммат бойликларини ва ақлларини бирлаштирадиган битта вужуд соясидаги бир муҳлис сиёсий ирода керак, холос. Умматни Аллоҳ ва Росули хоҳлагандек ўрта Умматга айлантириш учун, Исломни татбиқ қилиб уни оламларга тенгсиз рисолат сифатида кўтариб чиқадиган Умматга айлантириш учун шундай сиёсий ирода керак.

Аллоҳ Таоло деди:

﴿أَوَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِتَعْلَمَ مَنْ يَتَبَعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошка одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат қилдик. Сиз илгари қараган қиблани Биз фақатгина ким пайгамбарга эргашиб, ким орқасига қайтиб кетишини билиш учун қилганимиз, холос. Шубҳасиз, бу оғир иш. Магар Аллоҳ ҳидоят қилган зотларгагина (оғир эмасдир). Аллоҳ имонларингизни (яъни, имон билан ўқиган намозларингизни) зое қилгувчи эмас. Албатта, Аллоҳ одамларга меҳрибон ва раҳмлидир»

[Бақара 143] □

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубхасыз оға-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
АҚШдан Эрон ҳарбий муассасасыга 400 миллион доллар		
<p>АҚШнинг «Блумберг» агентлиги ҳамда «нотижорат демократик жамиятларни ҳимоя қилиш муассасаси» томонидан берилган хисоботларга кўра, Кўшма Штатлар томонидан Эронга берилган 400 миллион доллар битта секторга, яъни Эрон ҳарбий муассасасыга тўкилган. Американинг «Демократияни ҳимоя қилиш муассасаси» томонидан араб тилида эфирга узатиладиган «Скай Ньюс» каналига таяниб айтилишича, бу иш Эроннинг 2017 йилги ҳарбий бюджети оширилишида асосий омил бўлган. Муассаса «Эроннинг келгуси йилги ҳарбий бюджети жорий йилги бюджетдан 90 % ортиғи билан 1 миллиард 700 миллион долларга етган. Америка президенти Барак Обама маъмуриятининг таъкидлашича пулларнинг ўтказилиши Эронда ушланиб турган тўрт америкаликни озод қилиш учун тўлов эмас. Бу пулларнинг ўтказилиши ядрорий келишувнинг бир четида икки ўлка ўртасида юзага келган эски тижорий можарони изга солишидир. Эрон мухолафати «бу маблағнинг ўтказилиши муҳим эмас, муҳими бу пулларнинг қаерга сарф қилинишидир» деб шошилинч айтиб чиқди. Блумберг агентлиги ва демократияни ҳимоя қилиш муассасаси ҳисоботларида ҳарбий иш Эрон режимининг бирламчи масалаларидан ўрин олди дея таъкидланиши мухолафатнинг бу саволига жавоб бўлади.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Эроннинг ҳарбий сектор учун Америка молиявий ёрдамини қўлга киритиши шуни англатадики, Америка Эроннинг минтақадаги ролини кучайтирмоқда. Эроннинг бу ролини Америка белгилаб берган бўлиб, бу рол Ироқда вазиятни тоифачилик асосида кайта шакллантиришда, Сурия режимини сақлаб қолишида ҳамда қўшни Кўрфаз давлатларида хавфсизлик ва барқарорликни издан чиқаришда намоён бўлади. Бундан мақсад бу давлатларни Америкага итоаткор холда сақлаб қолиш ҳамда Ливан, Сурия, Ироқ ва Ямандагидек мусулмонлар ўртасида бўлинишни кучайтириш учун тоифачилик курашлари ва урушларни кенгайтиришдир.</p>		
<p>Британия ташқи ишлар министри: Европа иттифоқидан чиқишимиз Европадан воз кечишимизни англатмайди</p>		
<p>Британия ташқи ишлар вазири Борис Жонсон Бирлашган Қироллик Европа Иттифоқидан чиқиб кетганидан кейин ҳам «мажбуриятли Европа қуввати» бўлиб қолаверишига вაъда берди. Германиянинг Потсдам шаҳрида ўтказилган Европада хавфсизлик</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخْوَ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَعْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
ва ҳамкорлик ташкилоти йиғинида «Брексит (Британиянинг Европа Иттифоқидан чиқиши учун ўтказилган референдумнинг номи (бр-Британия ва эксит-чиқиш) Британияни асло қитъадан ажратиб қўя олмайди» деди. У яна шундай қўшимча қилди: «Менинг бу йиғинда иштирок этишим биз оламга йўллайдиган катта ҳажмдаги номанинг бир бўлгадидир. Бу нома шуки, келгусида Европа Иттифоқи шартномаларига муносабатимиз қандай бўлишидан катъий назар Бирлашган Қироллик Европани тарк этмайди»... «Биз Европа ўлкаси ва Европанинг мажбуриятли қувватимиз, биз қитъамиздаги дипломатик ва сиёсий ишларда тўлиқ иштирок этувчи бўлиб қолаверамиз». Айтилишича Жонсон британияликлар «Брексит» референдумида Европа Иттифоқидан чиқишига овоз берганидан кейин ўз мансабини эгаллаган. Бу референдум Британиянинг Европа Иттифоқидан чиқиши оқибатлари хавотиридан иттифоқ ичидаги бўхронларга сабаб бўлган.		
Ал-Ваъй: Британиянинг Европага шерик бўлиб қолавериши унинг иттифоқдан чиқиб кетиши учун ўтказилган ижобий референдумдан кейинги режасининг моҳиятидир. Бу шуни англатадики, Британия Европадаги фаол куч бўлиб қолаверади ва у иттифоққа аъзо бўлмасдан унинг сиёсатини юргизади. Бу билан у Европа бўхронлари ва бу бўхронларнинг оғир юкларидан келувчи заарларга учрамасдан ўлжани қўлга киритади.		
Би-Би-Си: Британия билан Саудия ўртасидаги Ямома битими бевосита Тетчер ва қирол Фахд ўртасида имзоланган		
Британиянинг маҳфий хужжатлари ўлиб кетган бош вазира Маргарет Тетчер 1985 йили Саудияда яширин сўзлашувларни олиб борганини фош қилди. Аникроғи, у ўлиб кетган қирол Фахд билан икки ўлка ўртасидаги катта микдордаги қурол битими устида сўзлашув олиб борган. Хужжатлар бу ташрифнинг айни шу пайтда эълон қилинган мақсади ҳақиқатга тўғри келмаслигини кўрсатади. Чунки британияликлар бу ташриф Ўрта Шарқдаги тинчлик масаласига қаратилганига ишора қиласидилар. Бирок, аслида бу ташриф битимнинг қиймати устида келишув шаклида сўзлашув олиб бориш мақсадида бўлган. Бу битим қиймати 40 миллиард фунт стерлинг дея баҳоланади ва у тортишувни қўзғаган «Ямома битими» номи билан маълум. Бу тортишувлар натижасида торнадо русумидаги ва бошқа турдаги самолётлар қурол ишлаб чиқарувчи BAE Systems ширкати ҳамда унинг ҳамкорлари фойдасига олиб		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْرَجُوا﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубхасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>колинди. Бу минглаган иш ўринлари сақланиб қолишини таъминлади. BAE Systems ширкати битимга боғлиқ хато содир бўлганини рад этиб келади. Бироқ бош вазир Тони Блер ҳукумати коррупцияга боғлиқ ишлар устида олиб борилаётган терговларни тўхтатган. Тергов бўлими хатарли қаллобликлар тўғрисида фош килган эди. Тони Блер терговларнинг давом этиши Саудия ва Британия муносабатларига улкан зарар келтириши тергов тўхтатилишига хужжат килди.</p>		
<p style="text-align: center;">Шотландия Британия таркибида бўлишини қайта кўриб чиқмоқчи</p>		
<p>Британияликлар 23 июнда Евropa Иттифоқидан чиқишга овоз берганидан бўён Шотландия кўчаларида ўз юртлари келажагига доир тортишувлар бўлмоқда. Бош вазира Никола Старжен ўз партияси «Шотландия миллий партияси»ни Британиянинг Евropa иттифоқидан чиқиши таъсири моҳиятини тушуниш учун қироллик тожи остида қолиш қархисида Шотландия кўчалари қандай йўл тутиши тўғрисида халқ мунозарасини ўтказишга чақирди. У бу халқ мунозарасини «партия марши (юриши)да илдам қадамлар билан» деб атади. У ўз мурожаатида шотландияликлар 2014 йилги референдумда Британия таркибида қолишга овоз берганидан кейин, айниқса Британия Евropa Иттифоқидан чиқишини танлаганидан кейин Бирлашган Қиролликда тасодифий ўзгаришлар юз берганига ишора қилди. У «Мен ҳукмрон миллий партия мустақилликка доир мунозарарага етакчилик килиши зарур деб биламан. Биз одамларнинг қизиқишлиарини, хавотирларини ва улар жавоб берилишини истаётган саволларни билишимиз лозим» деб айтди. Шу ўринда айтиб ўтиш ўринлики, Шотландия 1998 йили чиқарилган қонунга мувофиқ Тони Блэр бош вазирликни эгаллаб турган пайтда 1999 йили ўзининг мустақил парламентига эга бўлди. Бу билан парламентга таълим, соғлиқни сақлаш, қишлоқ хўжалиги ва санъат каби бир қатор соҳаларда хос сиёсатларни Эдинбургда белгилаш салоҳияти берилди. Бироқ, ташқи сиёсат, мудофаа ишлари, иммиграция, жамоатчилик ва энергетика секторларига ёрдам бериш, Шотландия тўлайдиган солиқлар нисбатига боғлиқ қарорлар каби бир қатор соҳаларда Британия умум палатасининг сўзи Шотландияда нуфузлидир. Шотландиянинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини талаб қилувчи харакатлар тарихи ўн саккизинчи асрга бориб тақалади.</p>		

Ўтган 300 йил давомида турли сиёсий гурухлар, партиялар ва шахслар томонидан мустақилликни талаб қилувчи бир қатор ҳаракатлар уюштирилган. Шотландия Бирлашган Қироллик майдонининг учдан бирини ташкил қиласди ва унинг ахолиси 5,3 миллион. Шотландия Бирлашган Қироллик нефтининг асосий қисмини ишлаб чиқаради ва у Европа Иттифоқидаги энг катта нефт ишлаб чиқарувчидир.

Ўзбекистон тоғути Каримов мияга қон қуюлиши ортидан вафот этди

Ўзбек хукумати Ўзбекистон президенти Ислом Каримовнинг миясига кон қуйилиши ортидан вафот этганини эълон қилди. Ўрта Осиёда ахолиси энг кўп бўлган юрт устида чорак асрдан зиёд турганидан кейин Каримов вафот этди. У Ўзбекистонни қаттиққўллик билан бошқарди ҳамда баъзи Ғарб давлатлари ва инсон ҳукуқларини ҳимоя қилувчи ташкилотлар танқидларини писанд қилмади. Мамлакат президентлиги ваколатини сенат раиси Нематуллоҳ Юлдашев эгаллаши ва уч ой ичida сайловга тайёргарлик кўрилиши кутилмоқда. Каримовни дафн қилиш маросимида Россия бош вазири Дмитрий Медведов, Тожикистон президенти Имомали Раҳмон ва Қозогистон бош вазири Карим Масимовлар иштирок этди. Каримов 1938 йили 30 январда туғилган ва етимхонада улғайган. Сўнг у совет Ўзбекистони президентлигини эгаллагунига қадар Совет Иттифоқи даврида коммунистик партия сафида бўлган. Ўзбекистон 1991 йили мустақилликка эришган пайтда Каримов ҳокимиятда қолиш имкониятига эга бўлди ва барча мухолифларини четлатишига эришди. Экспертлар Каримов ўрнини эгаллашни умид қилаётган учта мансабдор борлигини айтадилар. Уларнинг орасида Каримов жанозасини ташкиллаштириш комиссиясига бошчилик қилган Шавкат Мирзиёев ҳам бор. Мирзиёевнинг дафн маросимини бошқариши келгусида у эгалладиган муҳим ролга ишора экани айтилмоқда. Бу ерда бош вазир ноиби Рустам Азимов ва хавфсизлик хизмати бошлиги Рустам Иноятовлар ҳам бор. Рустам Иноятов 2005 йили (Ўзбекистон шарқи) Андижондаги шафқатсизлик билан бостирилган намойиш чоғида юзлаган намойишчиларнинг ўлимидан жавобгар шахс сифатида кўрилади.

Ал-Ваъй: Каримов ҳаётининг охирига қадар барча рақибларини, энг аввало Исломий Халифаликни тиклаш учун исломий даъватни кўтариб чиқувчиларни тўхтовсиз йўқ қилишга

харакат қилиб келди. Биз үзгариш юз беришини, ғалабани, шу дунё ҳаётида адолат тикланиб мүмин қавм қалбига роҳат бағишиланишини орзиқиб күтдик. Бироқ Каримов Аллоҳ Субҳанаҳу ҳузурига жұнаб кетди. Аллоҳ Таоло ҳисоб кунида уни шарманда қилишни, унга аламли азобни беришни ўз кафолатига олган. Билгүвчи, ҳар бир ишдан хабардор зот айтади:

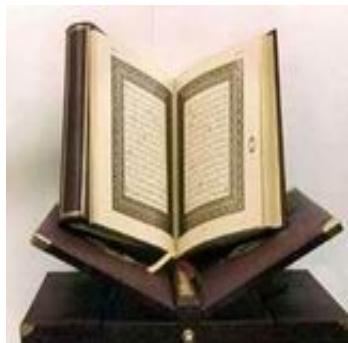
﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَّنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمُ وَهُمْ عَذَابٌ﴾

الْحَرِيق

«Албатта мүмин ва мүминаларни фитнага солиб, (бу қылмишларидан) тавба қылмаган кимсалар учун жаҳаннам азоби бордир ва улар учун ўт азоби бордир!» [Буруж 10] □

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ҚУРЬОНИ ҚАРИМ СУХБАТИДА

﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلَةِ قُلْ هَيْ مَوَاقِيتُ الْنَّاسِ
وَالْحَجَّ وَلَيْسَ الْبَرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبَيْوَاتَ مِنْ ظُهُورِهَا
وَلَكِنَّ الْبَرَّ مِنْ أَتَقَّ وَأَتَوْا الْبَيْوَاتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
وَأَتَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

«189. Сиздан ойлар ҳақида сүрашади. Айтинг: у (ойлар) одамлар ва ҳаж үчун вақт ўлчовлари дидир. Уйларингизга орқа томонидан киришингиз яхшилик эмас, балки Аллоҳдан қўрққан киши яхшилик қилгувчи дидир. Уйларга эшикларидан кирингиз! Ва Аллоҳдан қўрқинг! Шояд најсом топсангиз» [Бақара 189]

Ҳизб ут-Тахрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ хифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усули Тафсир» номли китобида қуидагича келади:

Бу муборак оятдан қуидагиларни англаб оламиз:

1 – Аллоҳ Таоло рўза ва унинг ҳукмларини баён қилганидан сўнг кейинги оятларда жиҳод, уруш ҳаром қилинган ой, ҳаж, маълум ойларини айтяпти. Бу ерда Аллоҳ ойнинг яратилишидаги ҳикматни ҳам баён қиласпти. Ой дастлаб ипдек нозик ҳолда кўринади. Кейин катталашиб бориб, доира шаклида тўлишади. Ундан кейин яна қайта кичрайиб бориб, асли ҳолига келади. Аллоҳ баён қиласптики, ойнинг бундай бўлиши одамлар учун вақт ўлчовлари дидир. Масалан, рўза учун вакт ўлчовидир.

«صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطُرُوا لِرُؤْيَتِهِ»

«Ойни кўриб рўза тутинглар, уни кўриб рўзани тугатинглар». ¹
У ҳаж учун вақт ўлчовлари дидир.

﴿ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومٌ ﴾

«Ҳаж (мавсуми) маълум ойлардири»

[Бақара 197]

Йил ойлари учун вақт ўлчовлари дидир.

(1) Бухорий: 1776. Муслим: 1809.

«السَّنَةُ إِنَّا عَشَرَ شَهْرًا مِنْذُ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ: ثَلَاثَةٌ سَرْدٌ: ذُو الْقَعْدَةَ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحْرَمُ، وَوَاحِدٌ فَرْدٌ: رَجَبٌ».

«Йил осмонлару ер яратылғаннан буён ўн икки ойдир. Улардан түрттаси ҳаром қилингандай ойлар, уларнинг утаси пайдар-пай келади: зул-қаъда, зул-хижжа, муҳаррам ойлари. Биттаси тоқ: ражаб ойи». ⁽¹⁾ Бошқа шаръий хукмлар учун вакт ўлчовларидир. Чунончи, закот учун бир йил айланиши, аёлларнинг иддаси ва бошқалар.

Пайғамбар ﷺ айтадилар:

«جَعَلَ اللَّهُ الْأَكْرَمُ مَوَاقِيتَ النَّاسِ فَصُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَعُدُّوا ثَلَاثَيْنَ يَوْمًا»

«Аллоҳ Таоло ойларни одамлар учун вакт ўлчовлари қилди. Уни кўриб рўза тутинглар, уни кўриб рўзани тугатинглар, агар булатли кун бўлиб қолса, ойни ўттиз кунга етказинглар». ⁽²⁾

Аллоҳ Таоло ой ҳақида сўраганларга жавоб бераб, унинг одамлар учун вакт ўлчовлари эканини, яъни, уларга тегишли шаръий хукмлар вактларининг баёни эканини билдириди.

(آلہلہ ایلار). Бу сўз овозни баландлатиш маъносини

англатади. Араблар ойни кўрганларида такбир ёки бошқа сўзларни айтиб ойнинг келишини тантанали кутиб олардилар. Айниқса, рўза, ҳаж қаби ибодатлар ойи бўлганида бу иш янада жонли бўларди. Одамларнинг овозларини баланд кўтариб талбия айтишларини ифодалашда ҳам шу сўз ишлатилади. Боланинг чинқириб йиглашини ифодалашда ҳам шу сўз қўлланиши мумкин. Демак, бу ерда бу сўз ойни кўриб, овозни баландлатиш маъносида қўлланяпти.

2 – Аллоҳ Таоло ойлар умуман хукмлар учун, хусусан ҳаж учун вакт ўлчовлари эканини баён қилганидан кейин

﴿سَأَلُونَا كَمْ عَنِ الْأَهْلَةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ النَّاسِ وَالْحَجَّ﴾

(Сиздан ойлар ҳақида сўрашади. Айтинг: у (ойлар) одамлар ва ҳаже учун вакт ўлчовларидир) жоҳилият даврида кенг тарқалган ҳажга алоқадор яна бир иш ҳақида гапирыпти. Жоҳилият даврида араблар ҳажга ихром боғлаганларидан кейин ўтроқ ёки кўчманчи

(1) Бухорий: 2958. Муслим: 3179. Абу Довул: 1663.

(2) Ахмад: 4/23.

бўлишидан қатъий назар бирорвнинг уйи, боғи ёки бошқа бир жойига эшигидан кириб бормасдан орқа тарафидан девордан ошиб ўтардилар ва бу ишларини яхши иш, деб ҳисоблардилар. Аллоҳ уларга бу ишлари яъни, Аллоҳ рухсат берган ишни ҳеч бир далил хужжатсиз ўзгартириш яхшилик эмаслигини, балки яхшилик Аллоҳдан тақво қилиш, У Зотнинг шариатига бўйсуниш эканини баён қиляпти. Гёё уларга, бу ишингларни, уйларга орқа томонидан киришни ташланглар, уйларга эшикларидан кириб бораверинглар, Аллоҳ буюрган ишларни қилинглар ва Аллоҳ тақиқлаган ишлардан тийилинглар, деяпти.

Бухорий Барродан ривоят қиласи: «Улар жоҳилият даврида эҳром боғлаганларидан кейин уйга орқа томонидан кирадилар. Шунда Аллоҳ Таоло

﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا﴾

(Уйларингизга орқа томонидан киришингиз яхшилик эмас) оятини нозил қилди.¹ Бу ривоят оятнинг мавзууси юқорида биз айтиб ўтган гап эканини кўрсатади. Шунинг учун ҳам лафзни ўзининг ҳақиқий маъносида, яъни, уйларнинг эшиклари ва орқа томонлари маъносида қўллаш яхшироқдир, тўғрироқдир.

Бироқ бу ердаги маънода киноя бор, деб эътибор қилинишига ҳам ҳеч бир монелик йўқ. Оятдаги уйларга орқа томонидан эмас, ўз эшигидан кириб боринглар, деган гапдан ишларга уларни бошқа тарафларга айлантирмасдан, бевосита юзма-юз ёндошинглар, деган маънони чиқариш ҳам мумкин.

Араблар айрим ҳолларда сўзни бир пайтнинг ўзида ҳақиқий маъносида ҳам, мажозий маъносида ҳам қўллайверишган. Масалан, чошгоҳда ухлайдиган, деган иборадан хизматкори бор, эрка, қиладиган иши йўқ одам ҳам, дангаса, бўлимсиз, эринчоқ одам ҳам тушунилаверган.

Шунинг учун

﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا﴾

(Уйларингизга орқа томонидан киришингиз яхшилик эмас, балки Аллоҳдан қўрқкан киши яхшилик қилгувчиидир. Уйларга эшикларидан кирингиз!) оядидан уйларга ўз эшикларидан кириб боринглар, деган маънони ҳам, ишларга уларни бошқа тарафларга

⁽¹⁾ Бухорий: 4152:

айлантырмасдан бевосита, юзма-юз ёндошинглар, деган маънони хам тушунишимиз мумкин.

﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تَأْتُوا الْبَيْوَكَ مِنْ ظُهُورِهَا﴾

(Уйларингизга орқа томонидан киришингиз яхшилик эмас) (آلِيٰهِ لَيْسَ) сўзи бу ерда раф ўқиляпти, яъни, (لَيْسَ) нинг исми бўлиб келяпти. Ҳамма мутавотир қироатларда шундай. (آلِيٰهِ لَيْسَ) нинг хабари эса (أَنْ تَأْتُوا) дир, масдардир. Чунки зоида ҳарфи жар – бо (لَيْسَ) нинг исмига эмас, хабарига киради.

Ўтган

﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُؤْلُوا وُجُوهُكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ﴾

«Юзларингизни Машириқ ва Магриб томонларига бураверишингиз яхшилик эмас» [Бакара 177]

оятида эса (آلِيٰهِ لَيْسَ) сўзи Пайғамбар ﷺ дандан ривоят қилинган мутавотир қироатларда хам наслб ва хам раф ўқилган. Раф бўлса, (لَيْسَ) нинг исми бўлиб, хабари маҳаллан наслб бўлган (آلِيٰهِ لَيْسَ) бўлади. Наслб ўқилгандан эса (لَيْسَ) нинг хабари бўлиб, унинг исми маҳаллан раф бўлган (أَنْ تَوْلُوا) бўлади. □

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرِياضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعَرَ
Расууллоҳ Ҳадидилар: «Агар жаннат боғларидан
утсангизлар, (мўл-кўл мевалардан) тотинглар»

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

«لَا يُعْجِبُكُمْ إِسْلَامٌ امْرٍ حَتَّى تَعْرُفُوا مَعْقُودَ عَقْلِهِ»

«КИШИ АҚЛИНИНГ РАСОЛИГИНИ БИЛМАЙ ТУРИБ УНИНГ ИСЛОМИГА ҚОЙИЛ ҚОЛМАНГ»

– Ибн Аббос Ҳадидилар: Ибн Аббос Ҳадидилар ривоят қиладики, Росууллоҳ Ҳадидилар бундай марҳамат қилдилар:

«أَنَا الشَّاهِدُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَعْشُ عَاقِلٌ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ لَا يَعْشُ إِلَّا
رَفَعَهُ حَتَّى يَجْعَلَ مَصِيرَةً إِلَى الْجَنَّةِ»

«Мен Аллоҳ Азза ва Жаллага гувоҳманки, Аллоҳ Азза ва Жалла бирор оқил қоқилса, албатта уни кўтаради, кейин яна қоқилса, яна кўтаради ва шу зайл унинг тақдирини жаннат қилади», (Мұхаммад ибн Муслим учинчи ровий тўғрисида шак қилган).

– Абу Ҳурайра Ҳадидилар ривоят қиладики, Росууллоҳ Ҳадидилар бундай марҳамат қилдилар:

«كَرْمُ الْمَرْءِ دِينُهُ، وَمُرْوَعَتُهُ عَقْلُهُ، وَحَسَبُهُ خُلُقُهُ»

«Инсоннинг хурмати динидир, эр кишилиги ақлидир, обрёси хулқидир».

– Ибн Умар Ҳадидилар ривоят қиладики, Росууллоҳ Ҳадидилар бундай марҳамат қилдилар:

«لَا يُعْجِبُكُمْ إِسْلَامٌ امْرٍ حَتَّى تَعْرُفُوا مَعْقُودَ عَقْلِهِ»

«Кишининг ақли расолигини билмагунингизча унинг Исломига қойил қолманг».

– Анас Ҳадидилар ривоят қиладики, Набий Ҳадидилар бундай дедилар:

«إِنَّمَا يُرْتَفَعُ النَّاسُ فِي الدَّرَجَاتِ وَيَنَالُونَ الرُّلْفَى مِنْ رَبِّهِمْ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى قَدْرِ

عُقْلِهِمْ»

«Албатта инсонларнинг даражотларга кўтарилишлари ва Роббилари Азза ва Жалланинг марҳаматига етишишлари ақллари қанчалигига боғлиқдир».

– Муовия Ҳадидилар ривоят қиладики, Росууллоҳ Ҳадидилар бундай дедилар:

«النَّاسُ يَعْمَلُونَ بِالْخَيْرِ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ»

«Инсонлар ақллари қанчалигига қараб яхши амал киладилар».

– Қосим ибн Абу Базза ривоят қиладики, Бану Қушайрдан бир киши Набий ﷺ нинг олдиларига келиб, биз жоҳилиятда бутларга сифинардик, у бизга заар ҳам, фойда ҳам келтиради, деб ўйлардик, деди. Шунда Росулуллоҳ ﷺ бундай дедилар:

«أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ عَقْلًا»

«Аллоҳ Азза ва Жалла ақл берган киши албатта зафар қозонади».

– Ибн Умардан ривоят қилинадики, Росулуллоҳ ﷺ бундай дедилар:

«إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ وَالرَّكَأَةِ وَالْجِهَادِ وَالْحَجَّ وَالْعُمْرَةِ حَتَّىٰ ذَكَرَ سَهَامَ الْخَيْرِ وَمَا يُجْزِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا بِقِدْرِ عَقْلِهِ»

«Киши албатта намоз ўқувчи, закот берувчи, хаж ва умра қилувчи бўлиб, бундай савобларнинг ҳамма турини адо этади, қиёмат кунида у ақлини қанчалигига қараб савоб олади».

– Абу Хурайра ﷺ ривоят қиладики, Набий ﷺ бундай марҳамат қилдилар:

«لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْعُقْلَ قَالَ لَهُ: قُمْ، فَقَامَ ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَذْبِرْ فَأَذْبِرْ ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَقْبِلْ فَأَقْبِلْ ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَفْعُدْ فَقَعَدْ فَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ: مَا خَلَقْتُ حَلْقًا حَيْرًا مِنْكَ، وَلَا أَكْرَمَ مِنْكَ، وَلَا أَفْضَلَ مِنْكَ، وَلَا أَحْسَنَ مِنْكَ، بِكَ آخُذْ، وَبِكَ أَعْطِيْ، وَبِكَ أَعْزُّ، وَبِكَ أَعْرَفُ، وَبِإِيمَانِكَ أَعْتَابُ، بِكَ الثَّوَابُ، وَعَلَيْكَ الْعِقَابُ»

«Аллоҳ Таоло ақлни яратгач, унга тур, деганди турди. Кейин унга орқангни ўгир деганди, орқасини ўгириди, кейин унга бери кел деган эди, бери келди, кейин унга ўтири деганди, ўтириди. Шунда Аллоҳ Азза ва Жалла бундай деди: сендан ҳам яхшироқни, сендан ҳам хурматлини, сендан ҳам афзални яратмадим, сенга қараб оламан ва сенга қараб бераман, сенга қараб кучли

қиламан, сенга қараб таниламан, сенга қараб маломат қиламан, сенга қараб савоб бераман, сенга қараб жазо бераман».

– Муовия ибн Қуррадан ривоят қилинадики, Росулуллох ﷺ бундай дедилар:

«النَّاسُ يَعْمَلُونَ الْخَيْرَ، وَإِنَّمَا يُعْطَوْنَ أَجْوَرَهُمْ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«Инсонлар савоб амалини қиладилар, уларнинг ажри қиёмат куни ақлларига қараб берилади». □

ЭКОНОМИСТ: СИСИЙ ҚҰЛИДА МИСР ВАЙРОН БҰЛАДИ

Сисий юрт ишларини бошқаришда, айниңа иктиносидай соҳада муваффакиятсизликка учраганидан кейин Британиянинг таникли журналларидан бўлган «экономист» журнали президент Сисийга 2018 йили ўтказилиши режалаштирилган сайловларда ўз номзодини қўймасликни маслаҳат берди. Экономист журналидаги «Мисрнинг вайрон бўлиши» номли маколада айтилишича «Сисий ўзининг араб баҳорида қулатилган Ҳусни Муборакдан ҳам репрессивлигини ҳамда Мухаммад Мурсий қобилиятидек қобилиятга муҳтожлигини исботлади». Журнал Сисий режимини «банкротга учраган»ини таърифлаб «Бу режим Кўрфаз давлатларидан келган инъомларга ва озрок даражада Американинг ҳарбий ёрдамлари эвазига яшайди» деб айтади.

Журналда айтилишича, нефт қазиб олувчи давлатлардан миллиардлаган долларлар оқиб келишига қарамасдан Миср давлати бюджети ва жорий хисобдаги камомад ортиб бормоқда. Чунки, бюджет камомади ялпи маҳаллий маҳсулотнинг қарийб 12 %га етган. Ёшлар орасида ишсизлик 40 %дан ошган. Шунингдек, давлатнинг «қаттиққўл» иктиносидай сиёсати шароитида хусусий секторлар меҳнат бозорига ҳар йили келиб қўшилаётган янги ишчиларни қабул қилишга ожизлик қиласидан бўлиб қолди. Меҳнат бозорига келиб қўшилаётган бу ишчиларни Экономист журнали «янги ишчилар армияси» деб номлади. Кизифи, университет битирувчиларининг иш топа олиш имконияти бошқа саводсиз қишиларнинг иш топа олиш имкониятидан ҳам оздир.

Журнал Миср иктиносидаги айрим муаммоларни нефт нархининг тушиб кетиши, урушлар ва террорчилик каби ҳукумат назоратидан ташқаридаги омилларга боғлаётган бўлсада, бироқ, ишларни Сисий баттар ёмонлаштироқда деб қарайди.

Журнал шундай қўшимча қиласи: Айтидан ҳатто Сисийни маблағ билан таъминловчи арабларнинг ҳам сабри тугаган кўринади.

Чунки амирликлардан келган маслаҳатчилар бюрократиядан ҳамда тентак раҳбарлардан зерикиб ортига қайтиб кетишмоқда. Бу тентак раҳбарлар Миср эндиғина фаровонлиги тикланган, гуруч мисол бойликларга эга бўлган Кўрфаз давлатларининг маслаҳатларига муҳтож эмас деб ўйлашмоқда. Журнал «гуруч мисол бойликларга эга» деган таъбирни Сисийнинг сўзидан фойдаланиб келтиради. Сисий бу сўзни олдинрок сиздирилган бир видеолавҳада айтган.

Журнал Фарб давлатлари Сисий режимига «унга эҳтиёжи бўлмаган ва тўлашга ҳам кучи етмайдиган юқори баҳодаги қуролларни» сотишни тўхтатиши лозимлигини таъкидлайди. Шунингдек, ҳар қандай иктиносидай ёрдам унга қаттиқ шартлар билан берилиши лозимлигини айтади. Чунки бу шартларга кўра охири бориб валюта қийматини эркин қўйиши, давлат хизматчилари сонини қисқартириши ҳамда коррупция ўчигига айланган юқори қийматдаги лойихалардан аста секин халос бўлиши лозим бўлади.

Экономист журнали кейинги маслаҳатларини Фарб давлатларига йўллади. Журналга кўра Фарб давлатлари бундай чораларни аста секин қўриши лозим. Сабаби «Миср фоят мўрт давлат ва у Урта Шарқдаги энг бекарор минтақа». Бу минтақа кескин радикал ислоҳотларни кўтара олмайди. Журналда билдирилган фикрга кўра, Мисрни эзиз бораётган ижтимоий, иктиносидай ва демографик босимлар ҳатто Сисий доимий баркарорликни ўрнатишга кодир бўла олмайдиган даражада жиддий кучаймоқда. Журнал ўз сўзини хотималаб айтадики, Сисий режими эркинликни қайта тиклашга муҳтож ва бунинг энг қулай имконияти Сисий 2018 йилги сайловларда яна қайта президентликка ўз номзодини қўймокчи эмаслигини эълон қилишидир.

Ал-Ваъй: Модомики Мисрда исломий бошқарув низоми бўлмас экан, зулм ва коррупция ҳокимларнинг тутган йўли бўлиб қолар экан ҳамда Миср Фарб давлатларига хорларча тобе бўлиб қолаверар экан Мисрнинг вайрон бўлиши аниқдир. □

ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ ВА ТЕРРОРГА ҚАРШИ КУРАШ МУАССАСАЛАРИНИ САҚЛАБ ҚОЛИШ УЧУН СУРИЯНИ ИДОРА ҚИЛУВЧИ ЎТИШ ДАВРИ БОШҚАРУВИ ҲАЙЬАТИ АСАД ҲАМДА ҲАРБИЙ ҚЕНГАШ ҚАРАМОҒИДА БЎЛАДИ

Фейсбук ва твиттер ижтимоий тармокларида фаоллар гурухи БМТнинг Суриядаги маҳсус вакили де Миствура ташаббуси билан ўртага ташланган, сизиб чиқиб колган бир хужжатни тарқатди. Сурия кризисининг ечими сифатида таянилиши учун келгусида у бу хужжатни хавфсизлик қенгашига тақдим қиласи. Бу хужжат ўн саккиз бандни ўз ичига олади. Биз бу бандларнинг энг муҳимларига қуида тўхталими:

Биринчи банд музокаралар боскичидаги келишувчи томонлар ўртасида ўт очишни доимий тўхтатишини, улар ўртасида ҳамкорликни тиклашни ва террорчи ташкилотларга карши курашиб ўйлида қаршилик кучларини бирлаштириши ўз ичига олади. Учинчи банд музокаралар боскичидан кейин келадиган «мувакқат келишув» ҳолатини, яъни бу боскич асосий принципларга асосланган бўлишини тартибга солади. Бу принциплар «Сурия суверенитети, мустақиллиги, ҳудудий яхлилиги ҳамда давлат системаси тоифачиликка эмас, балки умумийлик, вакиллик ва фуқаролик асосидаги қўппартияий демократия асосида бўлиши»дан иборат.

Бешинчи банддан ўн саккизинчи бандгача бўлган бандлар ўтиш даври боскичини шарҳлайди. Бу боскич ўн саккиз ой давом этади. Бу ой оралиғида ўтиш даври бошқаруви ҳайъати ижроий хокимият (қукуклар)дан тўлиқ фойдаланади. Бироқ, дипломатик ишлар Протоколи бундан мустасно. Дипломатик ишлар протоколи президент Асадга баъзи муҳим ишлар билан шугулланишга йўл беради. Бундан ташқари ўтиш даври бошқаруви ҳайъати ўт очишни доимий тўхтатилиши ижросига риоя қиласи ва барча ажнабий жангариларни чиқариб юборади. Ўтиш даври бошқаруви ҳайъати тоифачиликка ҳамда дискриминацияга асосланмасдан Сурия ҳалқини акс эттириши лозим. Бу ҳайъат ҳукумат ва муҳолафат вакилларидан, ҳукуматга ҳамда муҳолафатга алоқаси бўлмаган фуқаролик жамияти вакилларидан тузилади.

Саккизинчи бандда муштарак ҳарбий қенгашининг иши қуидагича шарҳланади: Муштарак ҳарбий қенгаши «маҳаллий ҳарбий структура билан мувофиқлаштирилади» ва у «томонларнинг барча ҳарбий амалиётларини бошқарувчи» минбар (бўлим) ўрнида бўлади. Муштарак ҳарбий қенгаши ўт очиш доим тўхтатилишини ҳамда ҳурмат килинишини кафолатлаши лозим. У террорчи ташкилотларга карши муштарак жангларга ва Сурия ерларининг бутунлиги қайта тикланишига бошчилик қиласи. Қенгашида мавжуд бўлмаган ҳар қандай гурухларнинг ўт очишни тўхтатишга риоя килишини таъминлаш учун қенгаши «зарурат пайтида» маҳаллий ҳайъатни тузади.

Тўртинчи банд матнида «давлат муассасалари, шу жумладан хавфсизлик хизмати ва суд секторлари профессионализми таъминлаш ҳамда турфаҳилликни кучайтириш орқали сақлаб қолинади» деб айтилади. Шунингдек еттинчи ва саккизинчи банд барча томонларга ёрдам беришда ҳалқаро ҳамжамиятнинг роли ажнабий жангариларни чиқариб юборишини ҳамда «террорчи ташкилотлар»га карши урушда ёрдам беришни кафолатлаш дея белгилайди. Шунингдек, ҳалқаро ҳамжамият «мувакқат келишув» татбиқ килинишида ҳам ёрдам беради. Якуний боскичда, яъни миллий диалог натижаларини татбиқ килиш ҳамда конституцияни муҳокама қилиш боскичидан президентлик ва парламент сайловлари БМТ раҳнамолигида ўтказилади. Мувакқат келишувда белгиланган асосий принциплар конституциянинг бир кисми сифатида ўз кучида колади.

Ал-Ваъй: Америка ва Россиянинг Суриядаги кўзғолонни янчиб ташлаш ҳамда у ерда жиноятчи режимни мустаҳкамлаш учун туну-кун ҳаракат қилаётганини узоғу яқиндагилар тушуниб етди. Шом ахлининг баҳтсизликка учраши ва кувғин қилиниши сабабчиси шу икки давлатдир. Шунингдек, де Миствураннинг улар қўлидаги хизматчи экани ҳам барчага маълум. Де Миствура уларга бўйсунади ва у уларнинг ифлос лойиҳаларини амалга оширишдан бошқа нарсага эга эмас. Шунинг учун уни ва унинг ташаббусларини қабул қилиш ўша жиноятчи давлатларга сўзсиз бўйсуниш ҳамда тоифачиликка асосланмаган давлат деган ном остидаги илмоний давлат лойиҳасига таслим бўлиш демакдир. Шу ўринда эслатиб ўтиш ўринлики, БМТ ечимлари ва унинг юртларимиздаги лойиҳалари мусулмонларга баҳтсизликларни олиб келди. Мана, Фаластин, Афғонистон, Ироқ, Сомали, Яман ва булардан бошқа юртлар уларнинг тил бириктирувларида, жиноятларига гувоҳдир. Буни тадаббур куловчи борми?! □